1168
nacionalinė M. Mažvydo biblioteka

1

Tėviškės GARSAS

SOUND OF COUNTRY

Authorised by Civil Affairs Division, EUCOM, APO 757 * Authorised editor and publisher: Medardas Bavarskas * Printed by Schweinfurter Druckerei und Verlagsanstalt G. m b. H. * Circulation: 2000 * Karinės Valdžios leista * Ats. redaktorius Medardas Bavarskas * Red ir. Adm. adresas: (13a) Schweinfurt. Franz-Schubert-Str 14a * Ein. sąsk. Nr. 2943 Dresdner Bank Schwft. * Atsk nr. kaina 1 RM

NR. 92 • III METAI — LIETUVIŲ TREMTINIŲ BENDRUOMENĖS SAVAITRAŠTIS — SCHWEINFURT * 1947. X. 2.

520 mil. dol. ginklams

= Karinių tyrinėjimų tikslams einamųjų finansinių metų būvyje JAV numato išleisti 520 mil. dolerių. Ši suma skiriama V pobūdžio ir atominių ginklų bandymams, o taip pat dujų ir bakterijų karo tyrimams. JAV laivynas ieško būdų atominę energiją pritaikinti laivų varymui. (Dena).

= Greitu laiku Olandijos pasiuntinys Washingtone Elco van Kleffens gen. Eisenhoweriui įteiks garbės kardą, nukaltą iš aukso ir papuoštą brangiais akmenimis. Kardas yra karalienės Wilhelminos dovana, reiškianti olandų tautos padėką už išlaisvinimą. (Dena).

= Kiniečių vyriausybės kariuomenės daliniai Šantungo pusiasaly užėmė Čefu uostą, kuris esąs viena svarbiausių komunistų tiekimo bazių. (Dena-Reuter).

= Šiuo metu amerikiečių zonoj vyksta platesnio masto JAV karinių dalinių manevrai. Dalinių apmokymo rėmuose, miestuose pravedami aliarmų ir orinės apsaugos sirenų bandymai. (Dena).

= Buv. JAV užs. reik. min. Byrnes atmetė jugoslavų vyriausybės kvietimą „kaip privatus asmuo" aplankyti Jugoslaviją. (Dena-INS).

= Gražintieji į Vokietiją Exodus žydai pabėgėliai atsisako priimti prancūzų vyriausybės pasiūlymą apsigyventi Prancūzijoje. (Dena-Reuter).

= Praeitą savaitę D. Britanijos min. pirm. C. Attlee vėl gavo laišką su sprogstama medžiaga, tačiau laišką priėmęs valdininkas laiku pastebėjo įtartiną paketo turinį ir perdavė jį atitinkamoms įstaigoms. (Dena-INS).

= Apeliacinis denacifikavimo teismas Nürnberge Hans Fritzsche įgrupavo į didžiųjų nusikaltelių kategoriją ir nubaudė 9 metais darbo stovyklos. (Dena).

= Pastarosiomis dienomis Egypte prasidėjo choleros epidemija, kurios pasėkoje jau mirė virš 100 žmonių. Ši liga taip pat siaučia Indijoj ir Pakistane. (Dena-INS).

= Britų kariuomenės daliniai jau pasitraukė iš Rumunijos. Šią savaitę Rumuniją apleidžia ir amerikiečiai. (AP).

= Graikijoj mobilizuoti visi 22 metų amžiaus vyrai. Tokiu būdu graikų karinės pajėgos sustiprintos 20.000 žmonių. (NZ).

= Eleonora Roosevelt pakvietė sovietų delegacijos JT vadovą Višinskį sekmadienį dalyvauti radijo diskusijose viešosios nuomonės laisvės klausimu. (Dena).

= Pakistanas priimtas į JT organizaciją. (Dena-Reuter).

= S. S-ga nesutiko amerikiečių senatoriams leisti aplankyti JAV pasiuntinybę Maskvoje. (Dena-Reuter).

= Maždaug 50% iš S. S-gos grįžtančiųjų vokiečių karo belaisvių dėl numaitinimo yra ligonys. (Dena).

= Lapkričio mėn. pradžioje gen. Clay išvyksta į JAV pasitarimams finansiniais klausimais. (Dena).

= Bukarešto radijo pranešimu, Rumunijos komunistų ir socialistų partijos ruošiasi susijungti. (Dena-Reuter).

= Buv. JAV prekybos ministeris Henry Wallace savo laikraštyje „New Republic" skatina kongresą patvirtinti sąryšyje su Marshallio planu Europos valstybių reikalaujamas sumas. (Dena-INS).

„Į tremtinius nebuvo atsižvelgiama, kaip į naudingus žmonijos bendruomenės narius"

JAV KONGRESO KOMISIJOS, LANKIUSIOS DP STOVYKLAS, PAREIŠKIMAS * AUSTRALIJA IR KANADA VERBUOJA DP DARBAMS * JAV ZONOS DP MAISTU APRŪPINS KARINĖ VALDŽIA

Geneve. (Dena-Reuter) — Jungtinių Amerikos Valstybių kongreso komisija, susidedanti iš trijų senatorių, kuri pastaruoju metu lankė tremtinių stovyklas Vokietijoje ir Austrijoje, pareiškė, kad iki šiol DP buvo perdaug traktuojami kaip asmenys, iešką prieglobsčio labdaros institucijose. Senatorių nuomone, permažai buvo į tremtinius atsižvelgiama, kaip į naudingus žmonijos bendruomenės narius.

Komisija siūlo, kad Jungtinės Tautos sušauktų konferenciją, kuri turėtų nustatyti kelius 1.250.000 Europos tremtinių įkurdinti dar prieš 1950 metų pabaigą. Kiekvienas kraštas turėtų įsileisti tam tikrą tremtinių dalį.

Bad Nauheim. (Dena) — Šiomis dienomis į Vokietiją atvyksta australų gydytojų komisija ir grupė imigracijos valdininkų. Vieno grupės nario pareiškimu, Australija iki šių metų pabaigos numatanti įsileisti keletą tūkstančių karo tremtinių. Imigrantai po 2 metų, jei pasirodysią tinkami, galėsią gauti Australijos pilietybę. Australija esanti suinteresuota tik pramonės ir žemės ūkio darbininkais.

Berlin, X. 1. (Dena) — Britų kontrolinės komisijos Vokietijoje pareiškimu, Kanados vyriausybė esanti pasirengusi iš britų ir amerikiečių zonų Vokietijoj ir Austrijoj priimti 2114 DP darbams drabužių pramonėje.

Ši akcija vykdoma neseniai su IRO sudarytos sutarties rėmuose. Iš britų zonos turį būti priimta 500 DP, jų tarpe 400 žydų. Sekančioji grupė būsianti sudaryta iš tremtinių, gyvenančių Austrijoj. Atitinkama kanadiečių komisija jau pradėjo verbavimo darbą Žemutinėj Saksonijoj.

Vykstantiesiems nustatyta amžiaus riba tarp 18 ir 55 metų. Verbuojami vyrai ir moterys, vedę ir nevedę, neatsižvelgiant į jų tautybę. Vedę vyrai žmonas ir vaikus gali pasiimti kartu. Užsirašantieji vykti, turi atitikti IRO nustatytoms įsikurdinimo sąlygoms.

Berlin. (Dena) — Pilną atsakomybę už Jungtinių Tautų DP ir amerikiečių zonoj bendruomeninėse stovyklose gyvenančių pabėgėlių aprūpinimą maistu nuo spalių 1 d. perima JAV karinė valdžia Vokietijoje.

Maisto produktus, normų, kokias gauna vokiečiai gyventojai, ribose, karinė valdžia tremtiniams parūpins iš vokiškų šaltinių. Ji taip pat perima padalinimą ir importuoto maisto, gaunamo per IRO ir skiriamo tremtiniams racionų papildymui. Vienos dienos davinys nustatytas — eiliniams vartotojams 2015, dirbantiesiems 3690 kalorijų.

Stovyklų priežiūra ir toliau paliekama Tarptautinei Pabėgėlių Organizacijai (IRO).

Berlin. (Dena) — Kai kurių vokiečių pareigūnų tvirtinimą, kad nuo spalių 1 d. tremtiniai gausią dvigubai didesnį maisto davinį kaip vokiečiai, amerikiečių karinė valdžia apibudino, kaip nesutinkantį su tikrenybe.

Emigracijos perspektyvos Kanadon

ŽEMĖS ŪKIO MIN. GERDEENER PAREIŠKIMAS

Prieš keletą savaičių Vokietijon buvo atvykęs Kanados žemės ūkio ministeris Gerdeener, kuris aplankė ir vieną kitą DP stovyklą. Ukrainiečių laikraščio „Ukrainskaja Tribuna" bendradarbiui pavyko su ministeriu pasikalbėti emigracijos klausimais.

Dėl spaudoje pasirodžiusių žinių, jog Kanada esanti pasirengusi įsileisti neaprėžtą imigrantų skaičių, ministeris pareiškė, jog tai tiesa, tačiau tai įvykdyti artimiausiu laiku esą neįmanoma dėl investacijos kapitalų trūkumo. Pradinis kapitalas naujai atvykusiems turėtų pagelbėti įsikūrimą, bet dėl ūkinių sunkumų, kurie dabar yra užgulę Britų Imperiją, tokius kapitalus būsią įmanoma suteikti tiktai palaipsniui.

Kanada esanti reikalinga ne vien žemės ūkio darbininkų. Čia darbas laukiąs kasyklų, statybos ir pramonės darbininkų, o taip pat kalvių, šaltkalvių, mechanikų ir kt. Žemės ūkiuose daugiausia dirbama mašinomis, tad žmonės, galį tokias mašinas aptarnauti, irgi lengvai rasią darbo. Ypač didelis darbo jėgos pareikalavimas esąs cukrinių runkelių plantacijose. Namų ruošos darbininkių taip pat trūkstą. Didelės galimybės esančios įvairių specialybių inžinieriams. Mielai laukiami ir gydytojai, tačiau su sąlyga, kad jie nesistengs įsikurti miestuose ar ieškoti darbo ligoninėse. Jie turėtų apsigyventi tarp ūkininkų sodybų, labiau nuo didžiųjų centrų atitolusiose vietovėse, kur jie rasią plačią dirvą praktikai.

Toliau ministeris Gerdeener nurodė, kad žiniomis, kurias jam prieš išvykstant suteikęs imigracijos reikalų ministeris Howe, Kanada šių metų būvyje numatanti kas mėnesį įsileisti nuo 2,5 iki 3,5 tūkstančio imigrantų. Tarp jų maždaug po tūkstantį sudarytų miško darbininkai, likusioji dalis tektų fabrikams ir žemės ūkiui. Būsią įsileidžiami ne vien viengungiai. Pirmoje eilėje galėsiančiančios vykti tos šeimos, kurios Kanadoje jau turi artimųjų. Šeimos čia suprantamos ne vien vyras, žmona ir vaikai, bet plačiausia prasme.

Principiniai esanti įmanoma ir masinė emigracija Kanadon. Tiktai pakol kas, čia skersai kelio stojąs kelelvinių laivų (jų Kanada šiuo metu teturi tik 3) trūkumas, nors perkeldinimo paspartinimui panaudojami ir lėktuvai. Perkėlus tuos asmenis, kurie turi afidevitus iš savo giminių Kanadoj, būsią isileidžiami visi kiti. Po kurio laiko nebebūsią kreipiama dėmesio ir į DP statusą. Kanados vyriausybė esanti nusistačiusi per sekančius 20 metų gyventojų tirštumą pakelti 100 %.

Į klausimą, ar būtų kokių nors galimybių intelektualams, kaip teisininkams, žurnalistams, rašytojams ir pan., ministeris nusišypsojo ir parodė savo rankas, kurios buvusios kietos, kaip seno ūkininko, ir pridėjo, jog šią vasarą jis pats vežęs šieną.

Egzilinės opozicijos kreipimasis į JT

New York. (UP). — Penkių Rytų Europos valstybių, patekusių sov. įtakon, opozicinių ūkininkų partijų egziliniai vadai Jungtinėms Tautoms įteikė memorandumą, reikalaudami imtis griežtų priemonių prieš jų karštų prokomunistines vyriausybes. Memorandume, tarp kita ko, reikalaujama Lenkijoj, Jugoslavijoj, Vengrijoj, Bulgarijoj ir Rumunijoj sudaryti Jungtinių Tautų patikėtinių vyriausybes.

New York. (Dena). — Egyptas, Irakas ir Libanonas JT generaliniam sekretoriui įteikė pareiškimą, kuriuo reikalaujama, kad JT nariai tarptautinio bendradarbiavimo kellu rastų priemonių žydų emigracijai į Palestiną sustabdyti. Vyriausioji JT pilnaties susirinkimo komisija pasiūlė šį klausimą įtraukti darbotvarkėn.

New York, X. 2. — Sovietų Sąjunga pareiškė veto prieš Italijos ir Suomijos priėmimą į Jungtines Tautas.

PERSIJA NEDUOSIANTI NAFTOS SOVIETAMS

Teheran. (UP). — Per persų parlamento debatus Quavam es Sultaneh vyriausybės pateiktos sutarties dėl naftos koncesijų Sov. S-gai klausimu kilo didelis triukšmas. Opozicijos kalbėtojai nesutiko, kad min. pirmininkas turėtų teisę vesti pasitarimus dėl naftos su svetima valstybe ir apkaltino jį krašto išdavimu. Naujasis propagandos ministeris Ibrahim Noori, kaip praneša AP, pareiškė, jog Persijos vyriausybė sovietų pasiūlymus dėl naftos esanti pasirengusi atmesti.

Provokacijos prieš Mikolajczyką

Warszawa, X. 1. (Dena-Reuter) — Lenkų vyriausybės laikraščiai įsidėjo trijų Lenkijos ūkininkų partijos grupių pasirašytą pareiškimą, kuriame asmeniškai ir politiškai puolamas šios partijos vadas Mikolajczykas.

Pareiškime reikalaujama tuojau sušaukti partijos valdybos posėdį, tikslu atstatyti Mikolajczyką ir pakeisti partijos politiką.

Daugiausiai Mikolajczykui primetama, kad jis atsisakęs bendradarbiauti su kitomis „demokratinėmis Lenkijos partijomis".

Mikolajczykas dėl šio pareiškimo nurodė, jog didelė dalis pasirašiusiųjų jau prieš kurį laiką išstoję iš partijos ir neturį jokios teisės maišytis į partijos reikalus.

6000 BANDEROVIČIŲ PRIE BAVARIJOS SIENOS

Nürnberg, X. 1. (Dena). — 6000 banderovičių (ukrainiečių sukilėlių) randasi Čekoslovakijos teritorijoj netoli Bavarijos sienos. Jie esą pasiruošę peržengti sieną.

Toliau pastebima, kad banderovičiai numatą per amerikiečių Vokietijos zoną prasimušti į Šveicariją, kadangi pastaroj nėra sudariuosi su Sov. S-ga sutarties dėl jos piliečių išdavimo.

Petkovo nužudymo kaltė krenta sovietams

— SAKO W. CHURCHILLIS

„VALYMAS" RYTŲ EUROPOJE

Petkovo nužudymas gera valia ir žmoniškumu tikinčiam pasauliui užėmė kvapą. Protestuojanti pasaulio spauda šį bulgarų vyriausybės žygį vadina baisiu nusikaltimu, kuris žiauriai pamina žmoniškumą, arba, kaip anglų laikraščiai pastebi, šio žymaus vyro pakorimas reiškiąs pasityčiojimą iš Europos civilizacijos, vaidinant dar negirdėtą teisingumo komediją. Neiškreiptų demokratijų vyriausybių notos vėl griežčiausiai pasmerkė Bulgariją už opozicijos naikinimą, laužant žmogaus teisių principus ir taikos sutarties nuostatus.

Tačiau, pakėlus uždangos kraštą, nors ji ir labai šykščiai tesileidžia praveriama, matome — ten, kur viskas užplanuota penkmečiais, o jų oficialiai skelbiamas tekstas papildomas nurodymais, su atžymėjimais „visiškai slaptai", pamiršta plano programon įtraukti reagavimą į pasaulio balsą. Britų ir amerikiečių vyriausybių notos dėl N. Petkovo nusikalstamo nužudymo Sofijoj tesusilaukė tokio atsakymo: 32 bulgarų armijos karininkai statomi teisman „už dalyvavimą sąmoksle su N. Petkovo vadovauta ūkininkų partija, siekiant valdžios perversmo". Kaip Reuteris praneša, prokuroras kai kuriems šios grupė dalyviams reikalauja mirties bausmės.

Spalių 10 d. pradedama svarstyti Petkovo antrininko Balkanuose — Rumunijos opozicinės ūkininkų partijos vado dr. Julius Maniu — byla. Jis suimtas liepos 21 d., apkaltinus valstybės išdavimu. Teismo sprendimą pranašauti nebūtų tikslinga. Vertėtų tik paminėti, kad rumunų komunistų partijos pasiūlymas „tuojau pravesti demokratinę teisingumo organų reformą" rado krašto valdžioj dalyvaujančio „demokratinio bloko" pritarimą ir liko užgirtas.

Metus žvilgsnį į Jugoslaviją vaizdas tolygiai panašus. Gen. Michailovičius jau seniai pašalintas, tačiau apkaltinimai šnipinėjimu, krašto išdavimu ir sabotažu nesiliauja. Paskutinės agentūrų žinios iš Belgrado vėl skelbia apie 16 asmenų nuteisimą mirtimi už čia suminėtus „nusikaltimus". Opozicijos naikinimas įsisiūbavimo nestabdo.

Panašūs procesai vyksta taip pat Vengrijoj. Pastarosiomis savaitėmis paskelbta apie susekimą net dviejų sąmokslų ir Čekoslovakijoj. Pasaulio spauda nurodo, kad „valymo" piūčiai dirva ir čia jau pilnai subrandinta.

Varšuvos radijas ir spauda taip pat gana dažnai kalba apie „teroristinių gaujų" suėmimus, jų teismus ir mirties bausmes. Tačiau nė vienas toks „teisingumo rankos" mostas nenukrinta, neužgavęs daugiau ar mažiau įtakingo ūkininkų partijos nario. Tiesa, šios partijos vadas Mikolajczykas iki šiol dar išliko aštriau nepaliestas, bet balsų, Mikolaiczykui spėjančių Petkovo likimo neišvengiamumą vis daugiau pasigirsta.

Neramioji Albanija, kaip leidžia spręsti Reuterio žinios, irgi panūdo rūpintis savais „sąmokslininkais". Šiomis dienomis vedama byla prieš eilę asmenų, kurie apkaltinti tariamu valstybės išdavimu, sąmokslu prieš vyriausybę ir sabotažu. Kas tie asmenys yra, žinių nepateikiama, tačiau charakteringa, jog valstybės prokuroras J. Paško, 18 kaltinamųjų pareikalavęs mirties bausmės, pareiškė, kad „sąmokslininkai" sabotažo aktams pravesti reikalinga medžiaga buvę aprūpinami britų ir amerikiečių pasiuntinybių Tiranoje narių ir pastarųjų moraliai remiami siekimuose sužlugdyti Albanijos pramonę. Toliau prokuroras išvedžiojo: „Ši byla daug pasitarnavo konstatuojant, jog britų ir amerikiečių nusistatymas yra priešiškas Albanijai".

Už sunkiosios uždangos patekusiose valstybėse, kaip suminėti faktai leidžia spręsti, opozicijos „šlavimas" vyksta neprarandant intensyvumo; juo labiau, kai šiosios šluotos kotą, sutinkant su buv. britų premjero W. Churchillio diagnoze, prilaiko tokiose operacijose prityręs patronas. Churchillis praeitos savaitės pabaigoje įvykusiame konservatorių partijos susirinkime pasakė: „Negali būti abejojimų, jog pagrindinė kaltė už bulgarų patrioto Petkovo nužudymą krenta ant sovietų vyriausybės. Bausmės įvykdymas bulgarų opozicinės ūkininkų partijos vadui N. Petkovui be jokių abejonių turėjo tikslą duoti pamoką Rytų Europos valstybėms, kurios yra patekusios Sov. S-gos įtakon, koks likimas laukia kiekvienos viešajame gyvenime dalyvaujančios asmenybės, visiškai neatsižvelgiant į jos populiarumą ar garbingumą, kuri turėtų drąsos konstitucinėmis priemonėmis oponuoti prieš sovietų sustatytą marionetinę krašto vyriausybę."

Alg. Dra.

Pasikeitimai britų kabinete

London. (Dena-Reuter). — Pirmadienio vakare britų užs. reik. min. C. Attlee paskelbė apie pasikeitmus ministerių kabinete. Sir Stafford Cripps paskirtas ūkio ministeriu. Valstybės sekretorius užjūrio prekybos reikalams Harold Wilson, kaip Crippso įpėdinis, gauna prekybos ministeriją. Ministeris be portfelio Arthur Greenwood iš vyriausybės išeina.

Šie pasikeitimai sudarą pradžią plataus masto britų kabineto reorganizavimui, kuris, kaip laukiama, būsiąs įvykdytas šios savaitės būvyje.

Britų spauda kabineto pasikeitimus sutiko labai palankiai, išreikšdama viltį, kad Crippso paskirimas ūkio ministeriu padėsiąs nugalėti dabar viešpataujančią ūkinę krizę.

Kaip nurodo Reuterio komentatorius, britų kabineto pertvarkymas sumažinąs profesinių sąjungų įtaką vyriausybės ūkio politikoj.

NEPAMIRŠKIME ATSUKTI LAIKRODŽIUS!

Spalių 5 d. visoje Vokietijoje grįžtama prie normalaus laiko. Tą dieną 3 val. ryto laikrodžiai atsukami viena valanda atgal.

Jaunosios kartos auklėjimo reikalai

Visiems, kuriems tenka keliauti per lietuvių (ir kitų tautybių) DP stovyklas, krinta į akis dažnai sutinkamas vaizdas: stovyklos rajonas būna užpildytas būriais įvairaus amžiaus vaikų, kurie turi išimtinas sąlygas nevaržomai laisvei. Na, ir ta laisvė reiškiasi: pasitaiko, kad jie teršia įvairius stovyklos aikščių pagražinimus, sukuria upes iš vandentiekių, kada dažnai butuose tremtiniai neturi vandens, užkabinėja praeivius, kalbasi tarp savęs taip, kad dažnam praeiviui net ausys rausta. Mes jau nebesistebime išgirdę iš tokių dešimtmečių jaunuolių angliškus keiksmus (šiuo metu tai populiaru ir skubiu tempu įeina į madą), ir pakraipome galvą, išgirdę desertui vartojamą rusišką triaukštį . . . Beveik visuomet, kada bandome tokius sudrausti, išgirstame trumpą ir aiškų: „kas tau darbo". Mūsų jaunesnioji karta yra drąsi ir savimi pasitikinti, — daugis jų įprato svetimą žmogų vadinti „tu", beveik visi jie moka naudotis mažai ribota laisve. Jiems nereikia rūpintis jokiomis emigracijomis ir skryningais, todėl jie elgiasi, kaip išmano.

„Ar tai jau taip labai baisu? Ar tai savaime nesusitvarkys? O pagaliau, kuo tie vargšai vaikai kalti? Ir juos gi veikia tremties sąlygos. Normaliu metu to nebūtų", pagalvos ne vienas, skaitydamas šį rašinį. Argi tai baisu? Ar baisu, kad šiuo metu kai kurie lietuviai mus netinkamai reprezentuoja tremtyje? Atrodo, tačiau, kad profilaktinės priemonės niekuomet nekenkia, o perdidelis pasitikėjimas, kad „viskas savaime susitvarkys" dažniausiai apvilia. Žinoma, mes sutinkame, — vaikai yra nekalti. Kas tad kaltas, kad ši svarbi problema daugelio yra laikoma persmulkia, kad apie ją reikėtų kalbėti?

Bet pakalbėkime apie tai, kol nevėlu, bent trumpai panagrinėkime tuos būdus, kurie galėtų padėti užkirsti kelią tai besiplečiančiai negerovei, kuri kasdien vis labiau apima mūsų opiausiąją tautos dalį ir veda mus į netikrą ateitį. Tie, kurie neša didžiausiąją atsakomybės dalį, kaip tik savo rankose ir turi daugiausia priemonių, kurios galėtų iš Dievo valiai ir mažai ribotai laisvei palikto atžalyno suformuoti mūsų būsimosios kartos sielą ir būdą. Tuos gi sudaro trys institucijos: šeima, mokyklos ir organizacijos.

Neabejotinai jaunesniosios kartos dorinis lygis charakterizuoja ir šeimų dorovingumą. Todėl tikslu būtų, besirūpinant jaunuomene, pirmiausia sustiprinti stovyklinės šeimos moralės ugdymą. Ne paslaptis, kad tremtyje tam tikra dalis šeimų jaučia mažesnę moralinę atsakomybę, kurią jautė gyvendami laisvoje tėvynėje. Į tai daug įtakos turėjo sunkūs paskutinieji metai, bet savo dalį įnešė ir blogi, demoralizuojantieji pavyzdžiai. Gal būt, niekur kitur, kaip stovykliniame gyvenime, nors ir kelios blogos šeimos taip neužkrečia kitų geresnių, taip, kad laikui bėgant įmame su tuo apsiprasti. Šiuo atveju, kada reikalas liečia mūsų jauniausiąją kartą, prieš tuos blogus pavyzdžius reikėtų imtis griežčiausių priemonių. Stovyklų vadovybės, komitetai ir lietuviai IRO tarnautojai, bendradarbiaudami su dvasios vadovais, turėtų nevengti varžyti ne vietoj pasireiškiančią laisvę neviešais ar viešais įspėjimais, o kraštutiniausiais atvejais — ir kitomis priemonėmis.

Kitą atsakomybės dalį už jaunuomenės auklėjima neša mūsų tremties mokykla. Gaila tik, kad mūsų mokyklose kai kur įsivyrauja tradicija, dėl sunkėjančių darbo sąlygų, lygiagrečiai atleisti ir atsakomybės jausmų varžtus. Ar neturėtų būti atvirkščiai? Ar prie sunkesnių darbo sąlygų neturėtų didėti atsakomybės jausmas? Ar, besirūpinant mūsų mokyklų kokybę, nevertėtų, atsisakyti nuo neprotingų pastangų kiekybės srityje? Teko man sutikti mokyklų vedėjų ir direktorių, kurie nesiryžta pašalinti nusižengusį drausmei mokinį, motyvuodami tuo, kad mokyklose yra permaža mokinių. Tuo būdu blogi pavyzdžiai užkrečia ir geruosius mokinius, o švelnus mokytojų reagavimas visam tam tik padeda. Švietimo Vadybai reikėtų skirti didesnio dėmesio ne tik mokymo, bet ir ypač auklėjimo, reikalui ir mokyklų kokybei pakelti, stipriau kontroliuojant jų veiklą ten, kur nėra tinkamų vadovų, arba sudarant sąlygas tinkamiems pedagogams perimti mokyklų vadovavimą. Kiekvienų atveju pageidantina didesnio dėmesio, kokybei ir imtis priemonių.

Tos pačios priemonės tinka ir pagrindinei jaunimo organizacijai, — skautams. Visų pirma skautų vadai turėtų daugiau kreipti dėmesio į savo tiesioginius uždavinius, — jaunuomenės ugdymą, o atsisakyti pasitaikančių tarpusavio nesklandumų. Antra, — skautų organizacijoj neturėtų būti toleruojami feminantieji organizacijos vardą asmenys, ir jaunuomenėje turėtų būti įskiepytas supratimas, kad būti skautu nėra taip lengva ir paprasta, kad būti skautu yra didu ir garbinga. Tuomet skautai bus geru pavyzdžiu gendančiai jaunuomenės dallai, tiktai tuomet skautų organizacija bus dideliu ugdančiuoju veiksniu mūsų tremties gyvenime.

Apskritai reikia pastebėti, kad jaunesniosios kartos ateities problema yra labai svarbi ir ją niekada nederėtų išleisti iš akių. Pašalinti pasitaikančias negeroves labai praverstų rimti ir griežtesni spentimai.

—m—

Politinė apžvalga

Vakarų ir Rytų neišlyginami priešingumai

PASAULIO NEURALGINIAI PUNKTAI NEMAŽĖJA. — TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ KRIZĖ TOLYDŽIO AŠTRĖJA

Po Višinskio ir McNeil kalbų, pasaulio spauda mirgėte mirga komentarais, kurie šiek tiek nušviečia painią ne tik Europos, bet ir viso pasaulio politinę situaciją.

Iš anglosaksų spaudos matyti, kad tiek konservatoriai, tiek darbiečiai McNeil kalbą sutiko labai šiltai ir jie laiko šią kalbą tiesioginiu atsakymu Višinskiui ir Kremliaus vedamai politikai.

Tiek iš vienos, tiek iš kitos pusės nematyti, kad būtų perspektyvų susitarti ir skylantį į dvi dalis pasaulį kaip nors sulipdyti. Višinskis visiškai aiškiai davė suprasti, kad nuolaidų iš Sov.S-gos pusės laukti nereikėtų. Nekalbant jau apie pačius faktus, vien kalbos tonas rodo Sov. S-gos tikslus ir norus. Iš kitos pusės McNeil taip pat nedviprasmiškai pareiškė, kad Londone galutinai spręsis Europos likimas, o anglų spauda iš anksto nurodo, kad jie jokiu atveju už būsimąsias pasekmes atsakomybės nesiima ir visą kaltę perkelia Rytams.

Esant šitokiai drumstai situacijai, prieš akis stovi vienas klausimas, kokios gi pagringinės problemos trukdo susitarti?

Formaliai Europoje susitarimą trukdo Vokietijos problema. Nuo šios problemos vienokio ar kitokio išsprendimo priklausys ir Europos likimas.

Tuojau po karo visi buvo įsitikinę, kad „didieji" šią problemą išspręs, kad bus pasirašyta taikos sutartis, ir pasaulis lengviau galės atsikvėpti. Praėjo jau dveji metai ir vietoje taip visų lauktos taikos mes turime padėtį daug painesnę ir opesnę, negu tuojau karui pasibaigus. Tada Lenkijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje ir Vengrijoje buvo nors laikinos, bet demokratinės vyriausybės. O po dviejų metų jos yra visiškai „suvirškintos", ir demokratijų vietoje stojo totalitariniai režimai, kurie nažino jokių skrupulų, o vykdo tiksliai savo šeimininko įsakymus. Kaipo budingiansią „teisingumo" parireiškimą mes matome Petkovą kartuvėse, tą žmogų, kuris kovojo su naciniu režimu, sedėjo koncentracijos lageryje, o po to, kaipo atpildą, gavo kartuves. Žodžiu, Balkanai buvo sutvarkyti taip, kaip to norėjo Rytai, nežiūrint kalnų notų, kurias gavo ne tik Balkanų vyriausybės, bet ir Sov. S-ga iš Vakarų pusės.

Tuo tarpu Vokietijos problema pasiliko neišspręsta ir vis atidėliojama, galvojant, kad nuolaidomis nelygumai išnyks. Bet laikas parodė, kad tie nelygumai ne tik neišnyko, bet tiek paaštrėjo, jog šiandien jau pradedama atvirai šnekėti apie karą. Juk pats Višinskis spaudos konferencijoje New Yorke pareiškė, kad jeigu ir toliau bus vedama senatoriaus Jon Forestal Dulles politika, tai karas tarp Sov. S-gos ir Amerikos būsiąs neišvengiamas. Gal būt, tiesiogine prasme šių Višinskio žodžių ir nereikėtų suprasti, atrodo, kad tai daugiausia stipri argumentacija, „apšaudant" D. F. Dulles, kaipo įtakingą asmenį. Juk panašūs metodai buvo vartojami ir prieš buvusį Marshallio pavaduotoją Dean Achesoną, kuris po tam tikro laiko iš užs. reik. min. pavaduotojo pareigų pasitraukė. Nežiūrint visų tų pareiškimų, sovietų žodinė ofenzyva vedama visuose frontuose.

Dabar JT svarstomas Graikijos klausimas. Gromyko už Graikijos įvykius visą kaltę suvertė anglosaksams, o Graikijos kaimynus: Bulgariją, Jugoslaviją ir Albaniją pavertė tiesiog taikos apaštalais pasaulyje.

Buvusi kurį laiką ramybė Palestinoje, kaip vienas anglų radijo komentatorius ją pavadino „ramybė prieš audrą" — užsibaigė. Žydų teroristai išsprogdino vyr. policijos būstinę, po kurios griuvėsiais tapo palaidota eilė arabų ir anglų piliečių. Tai atsakymas į JT svarstomą Palestinos problemą. Ypač įsidėmėtinas yra oficialus anglų pareiškimas Palestinos reikalu JT posėdyje. Anglai oficialiai pranešė, kad nežiūrint kokį sprendimą JT priims, anglai nuo Palestinos mandato atsisako, ji perleidžia JT ir savo kariuomenę iš Palestinos atitraukia. Iš paviršiaus atrodo viskas tvarkoje, bet iš tikrųjų reikalai yra kiek kitokie. Esantieji 100.000 anglų karių Palestinoje palaikė ten tvarką ir neprileido prie pilietinio karo tarp žydų ir arabų. O, anglams pasitraukus, ar neišsipildys W. Chirchillio žodžiai, pasakyti prieš 6 mėnesius, kad JT, perimdamos Palestinos mandatą, perims ir pilietinį karą tarp žydų ir arabų.

Pas kaimynus Irane padėtis irgi nepavydėtina. Sov. S-ga pakartotinai įteikė notą, reikalaudama naftos sutarties ratifikavimo. Persų parlamentas, atrodo, vargu ar tokią sutartį ratifikuos. O neratifikavimo pasėkos gali turėti rimtų komplikacijų, nes juk ne be reikalo JAV pasiuntinys patikino Persijos užs. reik. ministerį, kad JAV padės išlaikyti Persijos suverenitetą ir laisvę.

Persikėlę į Indiją, padėtį rasime taip pat ne mažiau aliarmuojančią. Naujosios dominijos negali užslopinti religinio karo, kuris vis plečiasi ir graso virsti pilietiniu karu.

Korėjoje padėtis nė kiek negeresnė. Šis klausimas jau atsidūrė JT plenume. Koks bus sprendimas-pamatysime.

Tai štai tie visi stabdžiai, kurie neleidžia išspręsti ne tik Vokietijos problemos, bet išviso trukdo stabilizuoti padėtį pasaulyje. Jeigu dar pridėsime ekonominę krizę, kuri, be Anglijos, grąso Italijai, Prancūzijai ir kitoms Europos valstybėms, tada gausime pilną vaizdą JAV pastangų stabilizuoti padėtį Europoje, pagal Marshallio planą ir sovietų puolimus dėl šio plano įgyvendinimo.

Kad Amerika yra rimtai susirūpinusi šio plano įgyvendinimu — netenka abejoti. Nes šioji Europos, Art. ir Tol. Rytų krizė liečia ne tik tuos kraštus, bet ir pačias JAV.

Nebereikalo Marshallis numato dar kartą tartis su Europos valstybėmis dėl plano įgyvendinimo ir kreditų šiam planui įvykdyti. O kartu imamasi ir atsargumo priemonių, pasiunčiant kai kuriuos krašto ginimo komiteto senatorius į Anglija, kurie labai artimoje ateityje tarsis Londone su min. pirm. Attlee, Bevinu ir kitais vyr. nariais. Pasitarimai paliesią Vokietijos, Viduržemio Jūros ir Art. Rytų problemas. Tie faktai rodo, kad stovime didelės krizės išvakarėse, kuri gali atnešti visoje dabartinėje neaiškioje situacijoje kai kurių pakeitimų.

Ranionis

Pabaltijo valstybių tarptautinis statusas

(Pabaiga)

DR. JUR. BRUNO CHEVRIER

Pabaltijo tautos skiria didelės svarbos santvarkai, paremtai tarptautine teise, kurios rėmuose jos galėtų gyvuoti be baimės būti sunaikintoms valstybės, alkstančios aneksuoti jų teritoriją. Jų tikėjimas Tautų Teise, garantuojančia jų nepriklausomybę, suteikia ypatingo taurumo Pabaltijo tautų dvasinėms perspektyvoms. Iškentusios visų žiauriausią svetimą okupaciją, jos sudeda savo viltis į savo reikalo kilnumą ir į naują tarptautinę santvarką, kuri pasmerkia agresiją ir priespaudą ir garantuoja jų laisvę. Nėra reikalo besakyti, kad Pabaltijo valstybės neturi užkariavimų dvasios. Originaliai susikūrusios tautinių pagrindu, jos yra pasiryžusios laikytis savo sienų nustatytų tarptautinėmis sutartimis. Joms tos teisės, iš kurių jos tikisi išgelbėjimo, yra šventos ir jos giliai tiki jomis. Jos sudaro prototipą to, kas būtų galima pavadinti valstybių bendruomene, kur visiems laikams yra pašalintas smurtas ir kur viešpatauja vien pasišventimas bendram tikėjimui. Trumpai sakant, Pabaltijo tautų pastangos yra nukreiptos į savo statuso tobulinimą ir į skatinimą aukščiau minėto juridinio plano, ir jų psichologinės perspektyvos kvalifikuoja jas ypatingai taikingam tarptautiniam bendradarbiavimui ir naujos santvarkos Europoje skatinimui.

Visa tai nėra tik teoretinės stebėjimo išvados. Savo 1934 m. sutartimi tos trys tautos įsteigė Ententę, kuri nors dar nebuvo tikra Federacija, bet buvo jau didelis žingsnis ta kryptimi. Iš patyrimo jos buvo padariusios išvadą, kad tokia bendradarbiavimo forma geriausiai atitinka jų interesus. Toji Santarvė nesiekė jokio karinio bloko ir neturėjo jokių agresingų tikslų. Ji nesiekė vienos valstybės vadovavimo kitai. Tai buvo taikinga sąjunga, paremta draugingumu, gera valia ir tarptautiniu bendradarbiavimu. Be to, tos trys tautos tikėjo, jog jų iniciatyva reikš jų įnašą į taikos statymo darbą, kuriam jos buvo tvirtai atsidavusios ir kuriam jos buvo pasiryžusios solidariai ir harmoningai bendradarbiauti su visais kitais demokratiniais kraštais.

1939 m., karui prasidedant, Pabaltijo Santarvė, išeinant iš jų politikos ir taikingų tikslų, paskelbė savo neutralumą. Nepaisant stipraus spaudimo ir teritorinių pažadų iš Hitlerio Reicho pusės, jos atmetė visus tokius pasiūlymus ir laikėsi griežto neutralumo.

Tačiau, toji tarpusavė vienybė ir neutralumo deklaravimas, rodęs vien tiktai Pabaltijo tautų gerą valią, išreikštą vienašališkais pasižadėjimais, pasirodė nepakankamas. Po viso to, kas įvyko per paskutiniąjį karą, tenka padaryti išvadą, kad, norint apsaugoti eventualią Pabaltijo tautų federaciją, turi būti suteiktos tarptautine sistema nustatytos garantijos, kurios bet kokią agresiją padarytų nebegalima. Tokia sistema galėtų išlaikyti naująjį Pabaltijo statutą savo moraliu autoritetu, o reikalui esant, ir jėga. Čia viltys yra dedamos pirmoje eilėje į JT, vadovaujamas Vakarų demokratijų. Iš kitos pusės, atrodytų, kad JT kartu su visais demokratiniais kraštais turėtų jausti rimtą priežastį pasiimti pareigą saugumui tose srityse užtikrinti. Galima pasakyti, kad Pabaltijo valstybių nepriklausomybė tarnauja didiesiems Europos interesams, kadangi **nebus laisvo Europos Kontinento, jei jame bus pajungtų ir prispaustų tautų.**

Faktas, kad Pabaltijo valstybių nepriklausomybės ir teritorinio integralumo atstatymas, pirmoje eilėje, derinasi su pagrindine idėja, pagal kurią dar po 1914 m. karo buvo planuojamas Europos atstatymas ir kuri iki šiol nėra nė mažiausiai praradusi savo aktualumo. Tos valstybės sudaro barjerą tarp neramių jėgų ir jos per eilę šimtmečių atkakliai priešinosi germanų smelkimuisi į Rytus. Čia tik prisiminkime kaip lietuvių, latvių ir lenkų armijos 1260 m. sumušė Teutonų Ordino armiją prie Durbės ir 1410 m. prie Tannenbergo. Kovoje prie Tannenbergo Rytų Germanų valstybė buvo sudaužyta keliems šimtmečiams ir ji nebepajėgė atsistoti iki pat pirmojo Didžiojo Karo. Taip pat reikia priminti totorių ir slavų invazijos sulaikymą Rytų Europoje. Lemtingame

(nukelta į 3 psl.)

Vakar ir šiandien

NUOTAIKOS ANTROJO PASAULINIO KARO SUKAKTĮ MININT

Rugsėjo 1 d. suėjo aštuoneri metai nuo Antrojo Pasaulinio karo pradžios. „Observer" sukakties proga padavė tokį ano karo balansą:

1939—1945 m. būvyje kariaujančios valstybės patyrė tokių nuostolių: TSRS neteko 7 milijonų karių; Vokietija — 2 milij.; amerikiečių užmuštų ir dingusių — 300.000, sužeistų — 652.000, patekusių į nelaisvę — 116.000 karių; britų užmuštų ir dingusių — 455.000, sužeistų — 475.000, patekusių į nelaisvę — 327.000 karių.

„Tablet" nuomone, nors patrankos ir nutilo, bet karo pralietas kraujas ir ašaros dar nenudžiūvo.

Juoba, daug valstybių ir tautų, lyg užmuštieji iš filmos „Aš kaltinu" galvų, ieško dienų prieblandoje savo prieškarinės laisvės. „Washington Post" tvirtinimu, vien anapus geležinės uždangos dešimts valstybių meldžia Apvaizdą, kad istorijos laikrodis sugrįžtų į tuos laikus, kurie buvo prieš 1939. IX. 1.

BBC teigimu, nors 1939—1945 m. karas ir baigėsi, „kaimynų nervams nuraminti", o gal padirginti kas savaitė sunaudojama 4200 radijo — valandų. 25 trumpųjų radijo bangų siųstuvai be pertraukos dirba dieną naktį. D. Britanija duoda programą 46 kalbomis, TSRS 30 kalbų, Amerika 25 kalbomis. D. Britanija Rusijos adresu sunaudoja kasdien 43 valandas, o Amerika — 29 valandas.

Dr. T. Konarnicki „Orzel Bialy" skiltyse rašo:

„Tikrasis idealizmas ir falšas taip susipainiojo, kad žmogui sunku ir susiorientuoti. Kas kartas daugiau kalbama apie kolektyvinį saugumą, o pasaulis gyvena vis didesnėje grėsmėje; kas kartas daugiau kalbama apie demokratinius dėsnius tarptautiniuose santykiuose, o niekad juk mažųjų tautų teisės nebuvo taip atvirai ir visuotinai pažeidžiamos; kas kartas daugiau kalbama apie tarptautinio sugyvenimo pagrindimą teise, o paskutiniųjų dešimtmečių (ypač 1937—1947 m.) būvyje pastreiškia klaikus sugrįžimas į visišką tarptautinio teisingumo paneigimą. Tautų Sąjunga neapsaugojo pasaulio nuo Müncheno, JTO — pradėta vienašališku didžvalstybių sprendimu (veto privilegija), kuris akivaizdžiai pažeidė mažųjų tautų teises, — ir gyvename šiandie kolektyvinio nesaugumo laikus . . ."

„NYT" žiniomis, atominės energijos žinovų susirinkime Einstein pareiškė: „Jungtinės Tautos negali užbėgti karui už akių. Amerika tad turi galvoti realiai ir praktiškai. Vienintele išeitimi būtų visokiomis prerogatyvomis aprūpinta pasaulinė vyriausybė. Jei nesuatnašausime aukos, kuri pasireikštų tuo, kad viso pasaulio reikalai iškiltų virš atskirų tautų interesų, karas bus nebeišvengiamas. Karas kils apie 1955 metus, kai abi didžvalstybės turės pakankamą atominių bombų kiekį".

Prof. R. H. Montgomery pareiškė, kad 24 valandų būvyje Amerika gali sunaikinti 75 milijonus rusų, pati neprarasdama netgi 100 žmonių.

Kongreso nario Lucy teigimu, iki 1947 m. kovo mėn. JAV turėjo 1500 atominių bombų. Prof. Carl Compton sako, kad „galima apskaičiuoti, kiek, reikia atominių bombų vienai žinomai valstybei sunaikinti. Pasirodo, nedaug . . ." Prof. Oliphwant teigia, kad „Dviejų tūkstančių atominių bombų ištektų Tarybų Sąjungai suparaližuoti, o 4—5 atominių bombų Londonui sunaikinti".

Nors gen. Devers (JAV žemyno kariuomenės vadas) ir ramina, kad būsimame kare atominės bombos nebus panaudotos, kaip ir 1939—1945 m. kare niekas neišdrįso dujų panaudoti, tačiau mokslininkų ir jų painformuotų žurnalistų nupieštas vaizdas nei kiek nuo to nesušvelnėjo. Tai bus baisios dienos.

Humbolto instituto duomenimis, 78% vokiečių jaunimo yra nuomonės, kad karas Nr. 3 yra vis tiek nelšvengiamas. „Das Volk" pranešimu, „gandai kybo ore. Kabalininkai ir senos burtininkės skleidžia gandus apie artėjantį karą. Ir visi tie, kurių liemenė nėra kaip reikiant balta, įgauna karščio. Mintis apie karą — jau nebe svečias . . ." „Figaro", rašydamas apie tautas, geležinės uždangos privertas, ir apie jų politinę emigraciją Vakaruose pastebi, kad milijonams žmonių jau karas nebebaisus", nes dabartinė tariamoji taika yra be vilties ir laisvės.

Ne be pagrindo „D. P i. D. Ž." su didele ilgesio doze rašo, kad epochinė būtų valanda, jei Lenkija (ir dar 9 anapus geležinės uždangos atsidūrę tautos) galėtų šiandie paskelbti karą Amerikai. Paskelbti, ir čia pat kapituliuoti. Dievaž, geriau būti „okupuotam", negu „išvaduotam".

Neseniai Zueriche pasklido žinia, kad „Die Tat" išleido nepaprastą laidą, kuria buvo pranešta, kad Hitleris tebegyvena. Dienraščio redakcija tą gandą šitaip atitaisė:

„Ne tiesa, kad „Die Tat" išleido antrą leidinį su žinia „Hitleris tebegyvas", bet tiesa, kad Hitler dar gyvas! Jis gyvena tūkstančiuose visokių pavidalų ir atmainų, kaip laimėtojas ir kaip pralaimėtojas, kaip krikščionis ir kaip pagonis, kaip žydas ir kaip arabas, kaip kinietis ir kaip indas, kaip miesčionis ir kaip proletaras. Jis gyvas visur ten, kur valdo valstybės ir pataikavimo dievinimas, netolerancija ir neapykanta. Hitlerinė hidra kelia tūkstantį galvų, nors pirmoji ir yra nukirsta. Hitler išlošė karą ir švenčia savo triumfą, kaip žmogiško taurumo stokos ir paniekinimo pertekliaus mesijas. Jis drebina dvasios kolonas, jis priterška proto šventyklas, jis užnuodija pažinimo versmes. Jis kasdien pasirodo milijonais egzempliorių kaip istorijos extra telegrama".

Ir gyvas bus Hitler, kol gyvas bus jo dvynis brolis — raudonasis totalizmas, pakrikštytas 1917 m. spalį, o sutvirtintas 1939 m. rugpiūčio 31 d. Ribbentropo—Molotovo sutartimi.

J. Garšva

„Le Monde“ apie susidariusią padėtį

MAURICE DUVERGER STRAIPSNIS „RYTOJ KARAS?“, TILPĘS RUGSĖJO 25 D. „LE MONDE“ NUMERYJE

Po Marshallio-Višinskio kalbų dvikovės JT Pilnaties sesijoje, žurnalistuose, kurie formuoja viešąją nuomonę, įsiviešpatauja baimė, o kartais net nuogastis. Straipsniuose ir pokalbiuose vyrauja vienintėlis — ateities karo klausimas. Optimistai pasitraukia į kampą su geromis viltimis, kurios turi tiek maža pagrindo. Baimė ir juose pamažu įsigali, kad išvedus galop iš lygsvaros.

Bet nuo žinomų kalbų Flushing Meadows niekas iš esmės nėra pakitę. Sov. S-gos ir JAV tarpusaviai santykiai jau iš seno žinomi. Tos kalbos tik visiems atidarė akis ir parodė bruožus, kurie ir anksčiau be didelio vargo buvo įspėjami. Viena kas jose yra naujo, tai atvirumas. Iki šiol tie du pasauliai rungtyniavo dūmų ir dirbtinio rūko priedangoje. Anuomet nuoširdumas buvo už viską labiausia nekenčiamas, nes, kiekvieną žingsnį žengiant, labiausia vengė draugiškumo. Dabar kaukė nukrito, bet tik tiems stebėtojams, kurie anksčiau nenorėjo jos pastebėti. Ikšiolines nuotaikas pavaizduoja stručio paslėptoji galva, kad negalėtų patirti tikrovės. Ir kai dienos šviesoje akys prasiveria ir žvilgsniu moja į tikrovę — sukuria šiandienykštį siaubą. Visos kalbos, gausūs pareiškimai ir geri norai iš esmės nieko nekeičia. Dabartiniu metu pasaulinę taiką gali patikrinti ne JT, bet amerikiečių karinė galia.

Dabartinė padėtis yra labai panaši į 1938 m. buvusią, bet tik išvirkščią, lyg tai būtų vaizdas veidrodyje. Nūnai, kaip ir anuomet, dvi galybės stovi viena prieš kitą: viena demokratinė, kita diktatūrinė. Šiandieną, kaip ir anuomet, visa eilė mažesnių valstybių yra išrikiuotos po tų galybių sparnu. Ir pagaliau dabar, kaip ir anuomet, taikai sudaro didžiausią grėsmę.

Diktatūrinė santvarka karo neskelbia, jei numato galimybę jį pralaimėti. Jei Hitleris nebūtų buvęs įsitikinęs esąs stipriausias, karo nebūtų pradėjęs. Karas paskelbtas tuo metu, kai Führeris buvo įsitikinęs savu kariniu pirmavimu pasaulyje, o jo uždelsimas būtų jį nusilpninęs, nes demokratinės galybės pradėjo įgyvendinti apsiginklavimo programą.

Demokratijos, atvirkščiai, niekuomet karo nepradeda. Jos nepradeda ir tuo atveju, kai savo rankose turi visas tikimybes jį laimėti, nes tautos nemėgsta mūšių, nors jie būtų vainikuojami laurais. Jų taikos pomėgis, sukuriantis inercinę jėgą, toks didelis, jog visuomet sugeba palaužti vyriausybių karingas nuotaikas, o kiekvienu atveju, apvaldyti išorinę agresiją. Kai kurių amerikietiškų sluoksnių nuotaikos, išplaukiančios iš aklo antikomunistinio nusiteikimo, vis tik negyvena vien vaizduotės padariniais. JAV nepakels ginklo prieš sovietus, jei pastarieji jų, nepuls ar nepažeis amerikiečių gyvybinės svarbos sričių. Preventyvinio karo mintis yra ginama kai kurių teoretikų, bet ji tautoje neturi pasisekimo. Amerikiečiams reikalingas Pearl Harbour, kurio ir šiandieną neužmiršta, kad JAV galėtų apsisprėęti pakelti ginklą. Panašiai buvo su D. Britanija ir Prancūzija, kai jos stojo karan, ginti Lenkiją.

Ar demokratinių galybių ginklo svoris įgalina įgyvendinti pasaulyje taiką? Ar toji nuomonė yra galutinė? Aišku-ne.

Dabartiniu metu prieš akis turime neorganišką pasaulį, kuriame gyvename. Mes neturime jokio įstatymo, jokio autoriteto, jokios galios, kuri sugebėtų suderinti atskirų tautų valią. Įsivaizduokite visuomeninę bendruomenę be įstatymo, be vadovybės ir policijos. Tuo atveju, kai padorūs žmonės bus geriau ginkluoti už plėšikus, kai kuris minimalinis saugumas bus įgyvendintas. Tuo metu, kai plėšikai taps tvirtesni, tuojau prasidės netvarka, plėšimai, o nusikaltimai bus nuolatiniu reiškiniu. Tokia yra šiandienykštė tarptautinė bendruomenė, kurioje taika gali būti apsaugota vien tik ginklu. Bet ji tuo atveju negali būti nuolatinė, nes pajėgumo santykis nuolat kinta, o ginklo pirmavimas yra praeinantis reiškinys, nes nuolatinis rungtyniavimas apsiginkluojant ne vien nusilpnina, bet taip pat sukuria nuolatinį pavojų.

Jei norima sukurti nuolatinę taiką vieton laikinosisos, būtina yra suorganizuoti nuolatinę tarptautinę bendruomenę vieton tos, kurioje siaučia anarchija. Po Tautų Sąjungos, šiandienykštė. JT yra pavyzdžiu, rodanačiu, kad savo uždavinius atlikti ne taip jau lengva. Tačiau kai sakoma-sunku, nereiškia, jog tai negalima. Kaip bebūtų sunkus pasirinktasis kelias, kiekvienu atveju reikalinga galia juo eiti.

Kaip tik dabar taika atsiduria milžiniškoje grėsmėje, nes laisvos tautos dažnai neskiria norų nuo tikrovės, o tarptautinė organizacija yra be jokios pajėgos, todėl ji pasmerkta išnykti. Demokratijos, apsidraudusios Tautų Sąjunga, leido diktatūrai paimti kardą į rankas ir kariškai pirmauti. Išdavas mes žinome. JAV, atrodo, pasimokė iš praeities ir daro tam tikras pastangas tarptautinę taiką apdrausti, nors tam tikrais atvejais esama ir priešingų krypsnių.

Pirmiausia reikia pašalinti anarchišką ir kruviną nacionalizmą, ir išgyvendinti JT imatomą neveiksmingumą. Jei tai nepavyks, visi veiksniai, šiandieną kūriantys taiką, ryt virs karo šaltiniu.

Vertėjo pastaba. Šis straipsnis tuo į domus, kad prancūzų oficiozas, nekartą gana atvirai palietęs sovietinį gyvenimą ir neružavomis spalvomis piešęs sovietų-amerikiečių santykius, pirmą kartą atvirai svarsto dabar susidariusią situaciją.

Ged. Rymantas

Pabaltijo universitetas galės veikti toliau

Kaip jau žinoma, Universiteto prezidentas prof. F. Gulbis, jau virš mėnesio laiko yra Londone, kur daro visus galimus žygius patikrinti tolimesniam Universiteto likimui. Lankėsi finansų, užsienių reikalų ministerijose ir atatink. švietimo įstaigose.

Šiomis dienomis iš jo yra gauta telegrama, kurioje praneša, kad Universitetas galės veikti ir toliau, bet reiksią skaitytis su kai kuriais pakeitimais.

Ši žinia Universitete buvo sutikta dideliu džiaugsmu. Rugsėjo 30 d. baigtas rudens semestras. Dabar visi nekantriai laukia grižtant prof. Gulbio su gautais galutinais patvarkymais.

— Paaiškėjo, kad prieš porą savaičių lankęsi 4 britų profesoriai, buvo pavesti tą vizitą atlikti užsienių reikalų ministerijos. Profesoriai turėjo tikslą pasirinkti pabaltiečių akademinio mokomojo personalo Imperijos universitetams. Į kandidatų sąrašą buvo įtraukta 20 profesorių, kurių tarpe nemaža lietuvių.

A-ė

Istorijos faktų šviesoje

Imperialistų pastangos Lietuvoje

(Pabaiga)

JUOZAS JUREVIČIUS

Kad kunigai neturėtų įtakos priaugančiai kartai, uždarė visas jų globojamas mokyklas, o į jų vietą steigė valdiškas, kurias pavedė popų globai. Visame krašte jisai uždarė 32 parapijines bažnyčias, 52 koplyčias.

Šitoji Muravjovo katalikų Bažnyčios varžymų ir persekiojimų politika buvo tęsiama ligi 1905 m. revoliucijos.

Ligi 1863 m., galima sakyti, daugiausia kovojo su rusų valdžia, ruošė prieš ją sukilimus mūsų bajorija. Liaudis nuošaliau laikėsi. Bet palietus tikėjimo reikalus, stojo ji pati gintis. Lietuviai, kaip teisingai pastebėjo a. a. Tumas, maskolių nuolat badomi, kaip įkaitinta geležimi, tikėjimo varžymais, pradėjo išeiti iš tradicinio pasyvumo aiškiai okupantų valdžios nenaudai.

Nors 1882 m. Rusija ir buvo padariusi su popiežiumi konkordatą, tačiau katalikų persekiojimai nesumažėjo: jie ėjo savo sena vaga. Visiems Lietuvos gubernatoriams buvo įsakyta ir parodytas kelias iš viršaus, kaip jie turi elgtis: naikinti lietuvių kalbą ir katalikų tikėjimą. ir versti visus į pravosiavus, ir maskoliai tik tada būtų paliovę mūsų tautą persekiojęę, kada Lietuvoje nebebūtų likę nė vieno lietuvio.

1893 m. rusų valdžia įsakė uždaryti be kitų ir Kražių benediktinių vienuolyną. Įsakymas taip skambėjo: panaikinti vienuolyną, išgriauti jo trobėsius ir bažnyčią. Įsakymą įvykdė pats gubernatorius Klingenbergas su didžiausiu policijos ir kazokų būriu. Kražių įvykiai ne tik Lietuvoje, bet plačiai pasaulyje buvo žinomi. Pasaulinė spauda rašė, niekur tokių įvykių daugiau nerasime, kaip įvyko Kražiuose. Kražių ir panašūs įvykiai Lietuvoję aiškiai parodė žmonėms, ko rusai siekia ir kartu priminė, kad jau gana snūduriuoti, reikia susiprasti ir pakilti į kovą, ir kad toji kova gali būti laimėta tik bendromis jėgomis. Kražiečiai, neduodami rusams uždaryti bažnyčios gynė ne tik krašto religininius, bet ir tautinius reikalus. Iš kitos pusės Kražių įvykiai parodė rusams ir pasauliui, kad **lietuvių tauta gyva, ir kad ji nė nemananti mirti.** Kova buvo laimėta. Ir šitos kovos vaisiai buvo šie: 1904 m. lietuviai atgauna spaudą, o 1905 m. caro išleistas manifestas panaikina uždėtus katalikų bažnyčiai varžtus. Lietuvai ima rodytis geresni laikai, o Rusiją ištiko katastrofa. Caristinės Rusijos neliko akmens ant akmens: ji žuvo žiaurios bolševikų revoliucijos bangose, o Lietuva, numetusi svetimųjų jungą, ižygiavo į naują laisvą gyvenimą.

Lietuvių, rusų ir kitų tautų kronikos, aprašydamos Žalgirio mūšį, įvykusį 1410 m. liepos 15 d., nurodo, kas ir kokie kariuomenės junginiai jame dalyvavo:

1) Vytauto — 40 vėliavų (kai kas vadina būriais); 2) Jogailos — 51; 3) samdytų — 5 vėliavos (už Vytauto pinigus); 4) Rusijos — 7 vėliavos. Kas sudarė tas 7 Rusijos vėliavas — kronikose nepasakyta, o tik paaiškinta, kad po Lietuvos kariuomenės vėliavomis, kovojusiomis po Vytčio ženklu, buvo, šios: Trakų, Vilniaus, Gardino, Kauno, Lydos, Medininkų, Smolensko, Polocko, Vitebsko, Kijevo, Pinsko, Naugardūko, Bresto, Volkovisko, Drohieko, Mielniko, Kremenieco, Starodubo. Taigi, kai kas mano, kad tos septynios Rusijos vėliavos galėjo būti papildomai sudarytos iš tų rusiškų žemių, kurios tada buvo prisiglaudusios po galingu Lietuvos sparnu nuo totorių jungo ir buvo valdomos Lietuvos kunigaikščių. Buvo, žinoma, atsitikimų, kad ir laisvieji Rusijos valdovai, atsidėkodami Lietuvai už paramą prieš totorius, siūlydavosi padėti, bet tai nereiškia, kad Lietuva būtų buvusi sąjungoje, ypač su Maskva. Lietuva tada buvo tiek stipri, kad jai paramos nereikėjo. Tad, kalbėti, kad istorijos būvyje rusas kariavo greta lietuvio kaip sąjungininkas, yra faktų iškraipymas arba jų nežinojimas, kaip daro Vencevičius.

Nuo paskutinio padalinimo (1795), iki nepriklausomybės 1918 m. atgavimo, Lietuvą valdė Rusija. Šis periodas sudaro lyg tamsią naktį Lietuvos istorijoje.

Eikime toliau. 1918 m. Lietuva pasiskelbė Nepriklausoma Valstybe. Vėliau Rusija iškilmingai pripažino visišką Pabaltijo valstybių nepriklausomybę ir 1920 m. liepos 12 d. pasirašė su Lietuva šią sutartį: **„Kadangi visos tautos turi laisvo apsisprendimo teisę, į kurią įeina visiškas atsiskirymas nuo valstybės, kurios dalį jos sudaro, Rusija be jokių rezervų pripažįsta Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir suverenumą su visomis teisinėmis pasėkomis, kyančiomis iš to pripažinimo, ir visiems laikams atsisako visų suverenumo teisių į lietuvių tautą ir teritoriją.“**

Kokie gražus ir kilnūs žodžiai skamba sutartyje, bet, deja, po jais slėpėsi pikta valia ir žiauri apgaulė.

1920 m. Rygos taikos sutartimi buvo nustatyta visiems laikams Lietuvos-Rusijos rytinės sienos. 1926 m. draugingumo sutartimi buvo išvystyti ir praplėsti geri kaimyniniai santykiai. Tuo būdu susidarė vaizdas, kad pavojaus iš sovietų pusės nėjaučiama. O žinome, kas vėliau įvyko.

1939 m. rugsėjo mėn., kilus Vokietijos-Lenkijos karui, į jį įsimaišė Sov. S-ga ir užgrobė dalį Lenkijos su Vilniaus kraštu. Grąžindami Vilnių, sovietai pasiūlė Lietuvai „savitarpinės pagalbos“ sutartį. Ką ši sutartis reiškė — tuometiniai Lietuvos Valstybės vairuotojai gerai suprato, bet nieko kito negalėjo padaryti — reikėjo sutikti su ultimatyviniu Sov. S-gos reikalavimu, leisti įvesti į Lietuvos teritoriją tam tikrą raudonosios kariuomenės kiekį. Įvedus kariuomenę, atsirado gerausia galimybė pradėti provokaciniais tikslais griauti valstybės autoritetą ir tuo pačiu kištis į Lietuvos vidaus reikalus. Tas pats buvo padaryta su Latvija ir Estija. Tuo būdu, vykstant karui, šių trijų Pabaltijo valstybių laikytas griežtas neutralumas atsidūrė svetimųjų rankose, tuo pačiu netiesioginiai ėmė grėsti pavojus ir nepriklausomybei.

1940 m. gegužės mėn. sovietai per radiją ir spaudoje oficialiai paskelbė melagingą kaltinimą Lietuvai, esą Lietuvoje yra įvykę paskirų sovietų karių, esančių sovietų įgulose, pagrobimai, kankinimai ir net nužudymai, ir kad tai daroma su vyriausybės žinia. Po šių kaltinimų seké visa eilė kitų.

1940 m. birželio 15 d. 15 val. sovietai su didelėmis karinėmis pajėgomis pradėjo didįjį nusikaltimą: Lietuvos ir kitų dviejų Pabaltijo kraštų — Latvijos ir Estijos užgrobimo akciją.

Tą pačią dieną iš Maskvos į Kauną atskrido sovietų vyriausybės delegatas Dekanozov ir perėmė Lietuvos Respublikos valdžią. Nuo šio momento Lietuva nebeturėjo jokio laisvo tvarkymosi galimumo ir pateko visiškon sovietų dispozicijon Karinėmis pajėgomis okupavę Lietuvą, sovietai sudarė liaudies vyriausybę, kuri, diktuojama iš šalies, skubiai stengėsi perdažyti Lietuvą komunistinėmis spalvomis ir pagaliau 1940 m. liepos 21 d. Lietuva buvo įjungta į Sovietų Sąjungą ir laikinai nustojo savo suverenineto.

Gal ir H. Vencevičius iš tos trumpos apžvalgos supras, kaip „rusas kariavo šalia Lietuvio“. Ir kaip visais laikais buvo jo siekimai Lietuvos atžvilgiu, nuo 1795 m. iki dabar.

Pabaltijo valstybių tarptautinis statusas

(atkelta iš 2 psl.)

mūšyje prie Mėlynosios upės Lietuvos karalius Gediminas 1362 m. sumušė tris totorių vadus ir nuvijo juos atgal į Krymą už Dono žiočių. Invazija buvo sulaikyta aukšto pylimo, pastatyto Lietuvos karalių ir kunigaikščių, tačiau siaubingasis tvanas nesiliovė ieškojęs prasilaužimo į Vakarų Europą. Tad Pabaltijo tautos pakartotiniais atvejais buvo civilizacijos tvirtovė, apsaugojusi Europą nuo grėsmės iš Rytų.

Negana to, trijų nepriklausomų Pabaltijo valstybių buvimas tarpe kitų valstybių prie Pabaltijo krantų žymia dalimi prisidėtų prie balanso atstatymo Rytų Europoje.

Pagaliau turime atsiminti, kad mažų nepriklausomų valstybių bendruomenė, apjuosianti Baltijos jūrą, reiškia vertingą tos jūros jūrinės laisvės konsolidaciją. Be jų tenai būtų jėgų nelygybė, kas turėtų rimtų pasekmių navigacijos saugumui. Pastovus trijų taikingų valstybių buvimas paveiktų Baltijos jūros neutralumo apsaugojimą.

Iš kitos vėl pusės, jei Pabaltijo valstybės kartu su Suomija ir Lenkija netektų savo nepriklausomybės ir pranyktų nuo šios jūros, mes turėtume būti pasiruošę rizikai, kad kontroliuojančioji didžioji valstybė iškels pretenzijas į **Dominium Maris Baltici** (Baltijos jūros valdymą).

Baigiant, yra dar svarbesnė priežastis Europai, kodėl turi būti išlaikyta Pabaltijo valstybių nepriklausomybė. Mes šiandien gyvename laikotarpį, kai daugeliui tautų yra išplėšta laisvė ir kai tos laisvės atstatymas pasidarė joms aukščiausioji viltis ir beveik religinio maldingumo tikslas. Ir čia mes pereiname į tą momentą, kur mes turime žinoti, ar Atlanto Charta, pripažinta ir pasirašyta visų sąjungininkų, kartu ir Rusijos, turi būti taikoma visoms tautoms, ar ne. Ne vien tik Atlanto Charta, bet taip pat Dumbarton Oaks Charta ir JT Charta išpažįsta ir garantuoja visų tautų nepriklausomybę ir integralumą.

Kadangi visos tos Chartos aiškiai pasmerkia teritorinius pasisavinimus, dabartiniai pasaulio vadai, nepaisant visų šio momento nepastovumų, yra pareigingi ginti Tautų Teisę ir Mažųjų Tautų šventąsias teises.

Jei Didžiosios valstybės neištesėtų savo pažadų, duotų mažoms ir silpnoms tautoms, ginti jų teises, būtų giliai sukrėsti patys Taikos ir Demokratijos pastato pamatai, ant kurių žmonija stato visas savo viltis šiandien.

J. Pr.

Iš daug „Tiesų“ — viena tiesa

Ir prašoma, ir grasoma...

(Tęsinys)

Tur būt, prisimenate, Gerbiamieji, liūdną likimą tarybinių rašytojų Zoščenkos, Achmatovos, Komisarovos, Jakfeldo ir Tichonovo. Jiems VKP (b) CK padarė operaciją, kuri sekant Leningrado „Pravdą“ trumpai aiškiai vadinasi „įdegintos geležies smūgiu per tekio snukį“. Ta operacija TSRS rašytojus sutramdė. Tačiau LTSR rašytojų daugumas iki šiol dar „nepajėgia pakilti iš beidėjiškumo bei apolitiškumo balos“. „Tiesos“ Nr. 160 vedamajame skaitome:

„. . . tikro kūrybinio pakilimo, naujų žymesnių kūrinių liaudis reikiamu mastu vis dar nesulaukia iš mūsų rašytojų. Lietuvių tarybinėje literatūroje proza vis dar tebėra silpna vieta. Iki šiol nesukurtas nė vienas romanas, maža rimtesnių apysakų. Nors mūsų poezija yra gausesnė, joje dar trūksta gilaus idėjiškumo, kovingumo, atskiruose veikaluose dar gerokai jaučiama buržuazinės ideologijos įtaka“.

„Mūsų kritika nenuplėšia kaukių vakarietiško dekadentizmo, misticizmo ir klerikalizmo apaštalams, kaip Kossu-Aleksandriškis, Brazdžionis, ir jų pasekėjams. Mūsų kritika nesutriuškino buržuazinio nacionalizmo ideologinio palikimo, kuriuo persisunkusių knygų dar gana gausu mūsų krašte“.

„. . . mūsų literatūrinė kritika dar beveik nepradėjo savo darbo, o mokyklose vis nesulaukiama tarybinio lietuvių literatūros vadovėlio. Ypač blogi reikalai su jaunaisiais rašytojais, su kuriais beveik joks sistemingas darbas nedirbamas. Krašte auga gausios jaunosios jėgos, bet mūsų Tarybinių Rašytojų Sąjunga jų nežino, nemato ir nevadovauja joms. Todėl nenuostabu, kad dažnai jauniesiems į vadovus pasišauna reakciniai klerikalai, buržuaziniai nacionalistai, užsimaskavę kai kuriose mokyklose. Net mūsų aukštosiose mokyklose — universitetuose jaunieji rašytojai dažnai yra tuo ar kitu mastu veikiami reakcinių įtakų. Rašytojų auklėjimas ir auklėjimasis marksistine — leninine dvasia vyksta labai silpnu mastu.“

„Šitokia padėtis negali toliau pasilikti mūsų literatūriniame gyvenime. Reikia surasti priemones esamiems trūkumams pašalinti . . .“

Paskutiniu metu „Tiesa“ sustiprino akciją ne tik prieš rašytojus, kurie nespėja (o gal prisivengia?) su gyvybiniu reikalu „įsijungti į penkmetį“, bet iš viso prieš visus tuos, kurie neatitinka tarybinės technikos reikalavimų. Ypač „Tiesa“ pagriežtėjo po „Bolševik“ str., kuriame buvo šit kas parašyta:

„Tarp visų visuomeninių grupių — tarp darbininkų, valstiečių, inteligentų — dar yra atgyvenusių idėjų išpažinėjų. Tos idėjos — kaip „Bolševik“ šaukia — turi būti išrautos su šaknimis, nes tai pati elementarioji sąlyga mūsų visuomenės planingai raidai į komunizmą“. Kaip toliau laikraštis teigia, tai ypač svarbu šiandie, kai „Izviestia“ žodžiais, „einama prie lemiamo tarybinės demokratijos ir Vakarų reakcijos sluoksnių susidūrimo“.

Tame pat „Tiesos“ Nr. pirmame psl. puolama LTSR rašytojai, o 3 ir 4 psl. mokytojai (žiūr. doc. P. Mikutaičio str. „Tarybinėms mokykloms reikia gerų pedagogų“ ir A. Jucio str. „Pakelti į aukštesnį lygį tarybinių kadrų ruošimą“). Ten pat yra žinutė: „Nenuilstamai ugdykime tarybinius kadrus tarybinėms įstaigoms“.

Kitame „Tiesos“ Nr. pliekiama ir LTSR spauda:

„Kovoti prieš buržuazinius nacionalistus, demaskuoti ir triuškinti jų pragaišingą ideologiją — yra švenčiausias LTSR spaudos uždavinys. Reikia tačiau pasakyti, jog vis dar pasitaiko mūsų respublikoje laikraščių, kurie ne visiškai įvykdo savo svarbius uždavinius. Nemaža turime laikraščių, ypač apskritinių, kurie atsilieka nuo gyvenimo, nevaidina reikiamo vaidmens kovoje dėl partijos pastatytų uždavinių vykdymo“.

O šit „Tiesos“ Nr. 158, konstatavus, kad „tarybinės spaudos uždavinys — mobilizuoti darbo žmones partijos ir vyriausybės keliamiems uždaviniams įvykdyti“, rašoma pažodžiui:

„Klasinis priešas gyvybiškai suinteresuotas, kad darbo žmonės negautų mūsų laikraščių, tyčia trukdo jų pristatymą ir išnaudoja kiekvieną progą mums pakenti šiame darbe“.

Tą pačia proga patiriame, kad „ypatingai blogai sutvarkytas spaudos pristatymas į kaimus. Dešimtys Vilniaus, Varėnos, Kauno, Mažeikiu. Telšių ir kitų apskričių apylinkių iš vien neapdarnaujamos pašto. Kaimų laiškininkų kadrai nesukomplektuoti“.

J. Cicėnas

St. Pilka ir jo rečitaliai

Jau dvidešimt penkeri metai, kaip St. Pilka užkopė Petrapilio Imperijos teatre ant scenos ir pradėjo savo aktoriaus karjerą. Po to Kauno scenos rampa nušvietė mum ji įvairiuose vaidiminiuose. Jis buvo vienas iš tų, kurie patys pirmieji savo pečiais parėmė mūsų besikurianti teatrą.

Daug kartų keitė kostiumus ir dėjo įvairų grimą. Jo lūpomis bylojo Ostrovskio, Čechovo, Gogolio, Šekspyro, Šilerio, Ibseno, Krėvės, Vaičiūno, daug svetimų ir savų dramaturgų herojai. Prasiskleidė jie žiūrovui savotiškai, „pilkiškai", kur temperamentas diktavo išraiškos formas. Kaip upė jis veržėsi, kartais primindamas Imperijos teatrą ir jo mokyklos dvasią, kartais ieškodamas sąskambio su kitomis srovėmis. Jis išaugo mum kaip romantiškas herojus, kuris nešasi su savim turtingą praeitį.

Šalia scenos jis vienas iš pirmųjų pradėjo organizuoti teatro muziejų, biblioteką. Savo butą taip pat papuošė gražiomis knygomis ir exlibrisų rinkiniu. Jis liejosi ir į visuomenę, dalyvavo įvairiuose parengimuose, pasirodymuose. Be to, 1926—29 m. lankėsi Amerikoje, kur rengė lietuviškus vaidinimus.

Šiam aktoriui režisieriui nūdienos tremtis nedaug tesuteikia progos užsidėti charakterinį kostiumą ir grimą ir vėl pasirodyti rampos šviesoje. Tačiau jis negalėjo nurimti be scenos. Jis vėl joje pasirodė, tik jau be grimo ir be drapiruotės. Jis išvedė į sceną mūsų poeziją ir mūsų prozą.

Prancūzijoje pačiuose geriausiuose teatruose jau seniai su didelu pasisekimu yra pačių geriausių aktorių deklamuojami poezijos ir prozos kūriniai. Čia pasirenkama ar vienas autorius, ar koks vienas laikotarpis, ar stilius. Vokietijoje mes patys turime progos pamatyti ir išgirsti to paties interpretavimo meno. Esame liudininkai, kaip į tokius parengimus vokiečių publika plūste plūsta. Pvz., Münchene į dainų ar instrumentalistų koncertus yra daug lengviau gauti bilietas, negu į įvairius poezijos bei prozos rečitalius.

Šio meno išraiška mūsuose yra ir naujiena. Dar nesame gerai susigyvenę, kad gerai suprastume ir žavėtumėmės žodiniu interpretavimu, kuris daug giliau atskleidžia poezijos gelmes. St. Pilka pakėlė ant scenos poeziją ir mūsų beletristiką ir ją parodė naujoje šviesoje. Jis ir yra čia pionierius, atnešęs mums, šalia solistinių ir instrumentalistinių koncertų, ištisus poezijos rečitalius.

Rugsėjo 16 ir 17 dienomis Schwäbisch-Gmünd'ėje St. Pilka davė dainos ir poezijos koncertą ir poezijos rečitalį. Nujausdamas, kad visuomenė dažnai be blogos valios gali nusigręžti nuo tyrosios poezijos interpretavimo, jis pirmąjį koncertą paįvairino, įjungdamas Vilniaus Operos solistę **Pupėnaitę**, kuriai akompanavo **Hanns Haas**.

Pradėjęs nuo mūsų naujosios lyrikos, E. Matuzevičiaus, jis perėjo prie Brazdžionio, Aisčio, Binkio ir kitų poezijos. Visą koncertą paįvairino Pupėnaitės dainos. Nuoširdžiu įsijautimu ir kuklumu ji žavėjo publiką. Šiai dainininkei daug geriau sekasi mūsų kompozitorių liaudies harmonizuotų dainų interpretavimas. Čia be didelių pastangų ir laisvai atskleidžiama nuostabus dainų grožis. Operų arijos jau sunkiau duodasi apipavidalinamos. Jose pasigendamą laisvumo ir nuoširdumo, pilno išbaigimo.

St. Pilka ieško kiekvienam autoriui ir net kiekvienam eilėraščiui naujos išraiškos. Be balso intonacijos, jis vartoja dar plačias vaidybines išraiškas. Tas jam padeda sintetiškiau išreikšti ir užakcentuoti eilėraščio vedamąją mintį. Todėl jis nuostabiai įvairus, besikeičiąs, kaip upė. Net bisui pakartojami eilėraščiai gauna kitą pavidalą ir įžvelgimą.

St. Pilka turi didelį vidaus temperamentą, kuris jį patį neša ir trykšta įvairiomis spalvomis, niuansais. Šis temperamentas nulemia ir jo interpretavimo būdą. Jis darosi kaip dailininkas impresionistas, norįs pagauti tik momento nuotaiką, viską pagramzdinti savo psichologinėje srovėje ir jausme. Jis negali pakelti, kietų scenos varžtų, milimetrinių režisieriaus nurodymų bei mizanscenų. Todėl ir scenoje jo pasiekti laimėjimai yra daug didesni ten, kur jis gali laisvai save atskleisti. Subtilios lyrinės vietos, kur plazda švelnus jausmas, dažnai praslysta ir nostoja įtikinamumo. St. Pilkai kur kas geriau sekasi sudoroti dinaminius eilėraščius, kurie yra pagrįsti stipriu vaizdu. Kaip jam sunku yra grumtis su Aisčio „Ilgesio" interpretavimu, taip lengva laisvai deklamuoti Binkio „Pavasarį", „Salem Aleikum" O to paties Aisčio „Karaliaus šuo" jau gauna labai spalvingą ir įdomų išreiškimą. Net jį pakartodamas bisui, suranda vis kitokių varijacijų.

Žavingos išraiškos jis pasiekė savo monologuose iš Šekspyro, Ostrovskio ir kitų dramaturgų.

Labai džiugu, kad aktorius įveda į sceną vis naujų autorių. Čia bazuojamasi ne tik senais vardais, bet ir nūdien besireiškiančiais. Pati jauniausioji lyrika gauna gerą tribūną ir įdomų apipavidalinimą.

Suprasdamas publikos skonį ir norą, jis specialiai davė dar vieną rečitalį, kur tebuvo tik poezija ir vienas prozos gabaliukas. Čia nuo Kudirkos, Maironio, buvo einama prie Aisčio, Miškinio, Brazdžionio, V. Mačernio, K. Bradūno, Nykos — Nyliūno, H. Nagio, B. Rutkūno, P. Jurkaus poezijos. Šalia to dar duota pora prancūziškos poezijos pavyzdžių: Viktor Hugo ir Lecomte de Lisle.

Be poezijos dar paskaitė St. Zobarsko porą fragmentų iš „Dantukų". Proza dažnai suteikia interpretatoriui daug didesnių galimumų, negu poezija. Čia yra galimas psichologinis pagilinimas ir daug didesnis įvairumas. Proza pati dažnai nukelia iš deklamavimo stiliaus į naturalesnį perdavimą. St. Pilka savaip suprato savo uždavinį. Gilindamasis į veikėjų psichologiją, jis kai kur įšoko į lengvą šaržą, o pačiam skaitymui suteikė gausų vaidybinį apipavidalinimą.

Mūsų aktoriui ir režisieriui, St. Pilkai, tęsiant jo kūrybinį darbą naujoje formoje, reikia linkėti ir toliau įvesti į sceną kuo geriausios mūsų autorių kūrybos, ją praskleisti naujoje šviesoje. Tegu šis pionierškas darbas atneša kuo didesnį susidomėjimą žodiniu interpretavimu.

Paulius Jurkus

Vytautas Tarvainis

Pamiršo jis...

(Iš rinkinio „Gyvenimas laša")

Siurena vėjas takeliu
ir nerimauja,
į mano sielą surenka rasas
ir supila į kraują.
— Pamiršo gal? Jis neateis . . .
Ir veltui tie žiedai . . .

Čia sušlama kažkas —
širdis nutirpo . . .
— Ach, ne, ne jis, tik nuo žiedelio
nukritus ašarėlė virpa.
— Pamiršo gal? Jis neateis . . .
Ir veltui tie žiedai . . .

Nubėga vėjas takeliu
tolyn pražūt.
— Kodėl ne jis, kodėl ne jis,
tik vakaras gražus?
— Pamiršo jau ir neateis
ir veltui tie žiedai . . .

Atsisveikinimas

Dvi ašaros rieda per veidą,
Ach, sudie, tėviškėle miela.
Te parymę klevai mano aido
Nebgirdės niekada, niekada.

O bus dar dienų čia auksinių,
Vakarai pažarom užsities,
Bet kas ilgesį mano krūtinės,
Kas dainas bedainuos praeities?

Čia palieka supintos svajonės,
Čia iš ilgesio alpsta širdis,
Kas gražesnio už tėviškės klonius,
Kas gražiau už tėvynės naktis?

Vilniaus Universitetas vokiečių okupacijos metais

Darbo tarnybos gresmė

M. Biržiška

Stegmanno įspėjimas dėl reikalavimo iš lietuvių moksleivijos privalomos darbo tarnybos, kaip matėme, nebuvo pirmas. Dar 1941 m. rudeniniame universitetų delegacijos pasikalbėjime su Rentelnu, šis buvo jau tai iškėlęs. Tik delegacijos atsikirtimas ir aiškus lietuvių visuomenės nepritarimas sulaikė nenorinčią lietuvių erzinti vokiečių administraciją nuo savo sumanymo vykdymo; juo labiau, jog ji norėjo, kad tatai būtų įvykdyta pačių lietuvių laisvu noru, ko vokiečių administracija, patyrusi apie nepalankų lietuvių nusistatymą, betgi nesitikėjo pravesti.

1941—1942 m. vokiečių karinių žygių sėkmė Rytuose ir drauge su tuo kyląs civilinių vokiečių valdžios organų pasitikėjimas savo autoritetingumu užimtuose kraštuose, o taip pat pats totalinės kovos reikalas ir susijęs su tuo Berlyno reikalavimas, be to, lietuviams griežtai užsistojus savo universitetus, ieškojimas kitokių kelių lietuvių švietimui griežčiau paimti į rankas ir jų jaunimą savo drausmei palenkti, — 1942 m. rudenio pradžioje vokiečių administracijai Lietuvoje (taip pat Latvijoje, Estijoje ir kitur) vėl padarė aktualų lietuvių jaunimo darbo tarnybos reikalą. Jį įkūnijant, šiajai administracijai būtų gan gera proga parodyti vadui, partijai ir Ostlando ministerijai savo tarnybinį uolumą, sumanumą ir įtaką valdomame krašte. Tačiau ir šis okupacinės biurokratijos savo jėgų naujas mėginimas nenusisekė, atšokęs nuo aiškiai prieš jį atsistojusios lietuvių visuomenės tvirtos pozicijos.

Iš dr. Germanto vokiečių administracija pareikalavo, kad jis, kaip švietimo tarėjas, išleistų potvarkį, kuriuo baigę gimnazijas jaunuoliai turėtų eiti į Reicho darbo tarnybą; o jos neišėję negalėtų būti priimti aukštojon mokyklon. Ją gi atlikusnet 7 klasių mokiniai gautų brandos atestatus iš 8 klasių. Pasitaręs su universitetų vadovybėmis, kurios aiškiai prieš tai pasisakė ne tik kaip prieš pasikėsinimą pažeisti universitetų teisę, priimant studentais, vadovautis vien kandidatų žiniomis, realiu, o ne formaliu atestatu ir kandidatų teisę, pristačius atestatą, būti priimtiems be kokių pašalinių reikalavimų, bet ir paliekantį universitetus be prieauglio ir be jokio užtikrinimo, jog po vienerių metų darbo tarnybos nebus vėl sudaryta kurių kliūčių stoti universitetan, kas savaime likviduotų Lietuvos aukštąją mokyklą, dr. Germantas, prieš universitetų nusistatymą, atsisakė duoti šiuo reikalu kokį parėdymą skaudžiai kertantį lietuvių tautos švietimo reikalus ir teises. Stengdamasis, kad Vilniaus ir Kauno universitetų pozicijos būtų čia suderintos, Vilniaus Univ. rektorius, nuvykęs Kaunan betgi negalėjo suseiti su Vytauto Didžiojo Universiteto sadovybe, tad tą pat dieną grįžo Vilniun. Tik spėjo jis išvykti stotin iš buto, kuriame Kaune buvo sustojęs, kai į tą butą paskambinta iš Švietimo Vadybos kauniškio skyriaus, kad 5 val. vakare rektorius esąs reikalaujamas į Gestapą. Patyrus, jog rektorius jau išvykęs, paskambinta prorektoriui, kad jis atvyktų rektoriaus vietoje. Kauno Gestape prorektorius D. Krivickas suėjo taip pat su pašaukta bemaž visa Vytauto Didžiojo Universiteto vadovybe ir dr. Germantu. Gestapo viršininkas puolė dr. Germantą kaip atsisakantį išleisti reikalaujamą potvarkį ir spyrė prorektorius ir dekanus nusilenkti „aiškiam karo reikalui". Dr. Germantas ir universitetų vadovybė siūlė kompromisinį reikalo išsprendimą, kad galima būtų eiti darbo tarnybą baigus universitetą ar bent kad tik pusė abiturientų dabar atitarnautų, o kita pusė — kitais metais, jau studentais, bet gestapininkai nepripažino jokių nuolaidų ir reikalavo vykdyti, kas Berlyno aiškiai įsakoma. Veltui dr. Germantas įrodinėjo, jog toksai žygis tesukelsiąs lietuvių visuomenę prieš vokiečius, o kiti pasikalbėjime dalyviai vėl savus įrodymus teikė, vokiečiai ne tik nenusileido, bet ir suėmė visus dalyvaujančius pasikalbėjime prorektorius ir dekanus, įspėdami pasilikusį laisvą dr. Germantą kad nepabūgsią „ir Vilniaus rektorių suimti", dėl ko, žinoma, nebūsią „jokios revoliucijos". Tačiau Vilniaus rektorius liko nepaliestas, o suimtieji po 3 dienų buvo paleisti, dr. Germantui gavus nusileisti ir įspėjus universitetų vadovybes apie reikalą vykdyti Berlyno parėdymą; drauge betgi su jomis susitarus, kad baigę gimnazijas bus priimami hospitantais. Tuo būdu vokiečių valdžios parėdymas buvo aplenktas. Jaunimas galėjo eiti aukštąjį mokslą, o studento teisėms įgyti iki studijų pabaigos tebebuvo nemažai laiko, kuriuo metu daugkas galėjo pasikeisti (ir tikrai pasikeitė!) ir ans suvaržymas atkristi. Kad ir Vilniaus universiteto vadovybė atsisakė priiminėti hospitanatais VIII klasės mokinius, kurių, norinčių išvengti darbo tarnybos, iš įvairių gimnazijų daugoka mėgino įsirašyti, studentų ir hospitantų skaičius čia siekė netoli pusantro tūkstančio.

Lietuvos universitetai vokiečių administracijoje dabar įgijo visai blogą vardą. Profesūra, ypačiai vadovybė, buvo kaltinama sabotavimu, maištavimu, bloga įtaka jaunimui, o šis net bolševikėjimu, kad ir universitetų vadovybė žodžiu ir raštu jį gynė, primindama lietuviškosios studentijos aiškiai patriotinį nusistatymą. Nors dr. Germantas dažniausiai tarėsi su Vilniaus universiteto prorektoriumi prof. D. Krivickiu ir teisės mokslų fakulteto dekanu doc. St. Žakevičium, bet ypačiai Vilniaus rektorius buvo kaltinamas nustatąs prieš vokiečių administraciją, ta kryptim veikiąs profesūrą ir studentiją, taip, jog kai tų pat 1942 m. rudeny, rektoriui suėjus 60 metų, Vilniaus laikraštis „Naujoji Lietuva" buvo parengęs sukaktuvinį staipsnį, vokiečių cenzūra (Werner Klau, Estijos vokietis) nieko neleido apie rektorių rašyti ir išbarė redaktorių, įdėjus laikraštin rektoriaus atvaizdą. Bernard Shaw griežtai reagavo į anglų žurnale „Tailor and Cutter and Women's Wear" paskelbtą nuomonę, jog didieji menininkai mažai tekreipią dėmesio į savo išorę.

Bernard Shaw protestuoja...

Originalusis Bernard Shaw

Savo laiške žurnalo leidėjui B. Shaw rašo: „Netiesa, kad dideli menininkai yra apsileidę savo drabužiuose. Taip, pvz., Rodinas, kuris darbo metu dėvėdavo paprasto mūrininko aprangą, išėjęs į gatvę atrodydavo neprasčiau už savo bendraamžį Svedijos karalių Oskarą. Niekas nebūtų ir Tomo Hardy palaikęs poetu; jis vilkosi kaip gerai stovįs architektas, kas jis anksčiau ir buvo. Pagaliau Ibseną, kuris labai savotiškas buvo savo apsirengime, lengvai buvo galima sumaišyti su kokios nors valstybės pasiuntiniu.

Aš pats visą laiką nešiojau spalvingus kaklaraiščius, kokių, išskyrus Morrisą, dar nieks nedrįso užsidėti. Tačiau niekuomet nepasirinkau netinkamos spalvos. Ir šiandien aš rengiuosi pagal madą, nors savo siuvėjui ir neleidžiu man švarkų siūti su pamušalu ar prikimšti vata."

(Dena)

Kultūrinės naujienos

— Šiais metais švenčiama nepamirštamojo riterio Don Quichote kūrėjo 400-ji gimino diena. Miguel Cervantes Saavedra gimė 1547 m. rudenį. Tikslios datos iki šiol dar nėra pavykę nustatyti, tėra žinoma, jog jis apkrikštytas tų pačių metų spalių 9 d.

— Praeitą savaitę motociklo nelaimėje žuvo plačiai žinomos Brockhauso leidyklos savininkas Eberhard Brockhaus.

— Stephan Zweigo apysaką „Nežinomosios laiškai" šiuo metu stato viena Hollywoodo filmų bendrovė. Režisuoja Max Opuls, svarbiausioj rolėj — Joan Fontaine.

— Pagal Aleksandro Duma veikalą United Artists suka nuotykių filmą „Korsikos broliai", kurioje vyriausią vaidmenį turi Douglas Fairbanks jr.

MARIJA STEIKŪNIENĖ

Liuosininko dukté

Ponas Vilius Mooras ištraukė iš rašomojo stalo stalčiaus Lietuvos žemėlapį, išlankstė jį prieš sūnų ir tarė:

— Mano sūnau, privalai įsidėmėti tai. — Jis paėmė raudoną pieštuką ir juo išvedė ploną, įstrižą liniją nuo Kretingos iki Palangos. Nuo Palangos pamariu nusileido iki Klaipėdos. ir nuo Klaipėdos raudonas brūkšnys sugrįžo atgal į Kretingą. Netaisyklingo trikampio vidury jis apibrėžė savo žemes ir vėl tarė sūnui:

— Šio trikampio vidury yra tėvo žemė. Nuvykęs Königsbergan, parodyk tai mano broliui ir pasakyk, kad tarp šių trijų miestų yra Viliaus Mooro žemė ir ūkis.

Jaunasis Mooras teigiamai linktelėjo galvą, sulankstė žemėlapį, įsikišo kišeniun ir atsisveikino tėvą. Išlydėjęs sūnų, ponas Mooras pasišaukė berną Juožą, atėjusį pas jį iš Didžiosios Lietuvos, ir įsakė jam dar šį vakarą pašaukti galulaukės butelio liuosininką Martyną.

*

Derlingos vokietininko Viliaus Mooro žemės siekė Kretingalę, Raišių kaimą ir netoli Bajorų ribojosi su Didžiosios Lietuvos žemėmis. Galulaukėj, į Palangos pusę, moliniame namely, turėjo butelį liuosininkas Martynas Karvelis. Atėjo jis pas Moorą prieš dešimtį metų, susikalbėjo už liuosininką ir į butelį galulaukėj parsivežė sau žmoną Marikę iš Didžiosios Lietuvos, tarnavusią Jokūbavo dvare.

*

Šiltos, saulėtos bulviakasio dienos. Gelstančią žemę visas dienas vėjas išdraiko sidabriniėm gijom. Gi vėstanti, rudeniu alsuojanti žemė tą metą atiduoda paskutinį vaisių žmogui. Jis jį ima iš jos nuo ryto iki vakaro. Pavargęs atsistoja tarp išrikiuotų maišų, ir jam prie skruostų, rankų ir kojų limpa plonyčiai voratinkliai. Žmogus apsidairo, atsidusta, išsitiesia ir taria šalia stovinčiam:

— Turtinga ir dosni mūsų žemė.

Dabar pati bobų vasara . . . Mooro laukuose bulviakasiui užvaryti visi bernai, liuosininkai, visos mergos. Dargi net liuosininkų vaikams, atleistiems iš mokyklos bulviakasio atostogoms, ponas Mooras įsakė pagelbėti prie bulvių. Per patį bulviakasį išleido Mooras sūnų pas brolį į Karaliaučių. Per patį bulviakasį pasišaukė ponas liuosininką Martyną Karvelį.

*

Bulviakasio vakarai vėsūs. Naktys giedrios ir šaltos. Rytai rasoti, raganos plaukais apkritę. Vieną bulviakasio vakarą susimastęs, nuleidęs galvą žengė Martynas takeliu pas Moorą. Galybė klausimų švaistosi jo sąmonėj. Kam prireikė jo šįvakar ponui. Gal naują liuosininką pasirinko. Jo penki mažėliai dar netinka prie darbų. Gal dėl vyriausios dukters Petrės mokslo vėl ėmė rūstauti Mooras . . . gal . . . o gal . . . ir šimtas tokių „gal" būriavosi jo galvoj, maišėsi ir skirstėsi.

*

Virėja Grėtė pasakė Martynui, kad ponas jo laukia savo kambary. Nubrūžino liuosininkas žemių ir mėšlo prisivėlusias klumpes ir garsiai kaukšėdamas sunkiai pakilo laiptais. Poną Moorą jis rado gerai nusiteikusį ir patenkintą. Ponas netgi sėstis liuosininką paprašė. Nustebo Karvelis. Ponas Vilius Mooras kalbėjo lietuviškai. Kad geriau jam sektųsi, jis šnekėjo iš lėto, neskubėdamas. Liuosininkas nusiėmė kepurę, apsidairė ir kiek pagalvojęs, nedrąsiai prisėdo. Vilius Mooras pradėjo.

—Nors tu ir didelis lietuvininkas, Martyn, bet aš tave gerbiu. Vokiškai tavo šeimyna gerai išmano. Tavo pati darbšti ir apsukri. Girdėjau, duktė nepaika, gerą galvą turi, gerai mokos.

Šilta pasidarė liuosininko krūtinėj, ir jauki šiluma pasipylė po visą jo kūną. Jo lūpos suvirpėjo. Jis norėjo kažką pasakyti, bet ponas varė toliau.

— Šiandien, Martyn, išleidau savo vyriausią sūnų į Königsbergą — universitetan. Nutariau savo abu jaunėlius po bulviakasio į Memelį, lietuvininkų „Schulėn" leisti. Nieko nepadarysi. Memelande lietuvininkų valdžia. Abu mažėlius reikia lietuviškai pamokyt. Gi lietuvininkų kalba jiems sunkiai einasi. — Vis nesuprato Martynas ką norėjo tuo pasakyti Mooras. Dar atidžiau ėmė sekti vokietininko neteisingai tariamus lietuviškus žodžius.

— Leistum, Martyn, savo Petrikę prie mano mažėlių. Žiūrėsiu ją kaip savo vaiką. Žiemą mergelė galės su jaunėliais Memely mokytis. Vasarą su mažėliais mano viloj Palangoj galės leisti. Petrikei bus lengviau mokslą užbaigti ir man padės. O tau, Martyn, skolingas neliksiu, — tankiau kalbėjo ponas.

— Karvę leisiu savo pievose ganyti, pašaro žiemai užtektinai gausi, javų dar pridėsiu . . . ir pinigais . . . — Mooras dar šnekėjo apie lietuvininkus ir lietuvininkų valdžią Memelande. Bet Martynas jau nebegirdėjo. Netikėta staigmena jį apakino. Išstūme jį iš kasdieninės įprastos jo šaltos galvosenos. Nepajuto Martynas, kaip jis pasikėlė, pasilenkė prie pono rankų, kažką sumurmėjo. Po to greit užtrenkė duris ir belsdamas klumpėmis nusileido že-

Dvejų metų ir 100-jo numerio sukakties proga

MŪSŲ KELIAS
Lietuva: Tėvynė mūsų...
LITHUANIAN NEWSPAPER „OUR WAY" • AUTHORIZED BY EUCOM HQ. CIVIL AFFAIRS DIVISION
Nr. 18 (20) III metai — LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS — Dillingen/D. 1947 m. rugsėjo 28 d.

1945 m. vasaros pradžioje kūrėsi lietuvių tremtinių stovyklos, jose organizavosi komitetai, buvo steigiamos mokyklos ir kursai, į chorus būrėsi dainininkai. Į stovyklas plaukte plaukė tremtiniai įvairomis susisiekimo priemonėmis.

Naujakurystė daug rūpesčių kelia ir nemalonumų teikia. Rodos, visi tik ir buvo susisieloję, kaip čia jaukiau ir, kiek galint, patogiau įsikurti buvusių kareivinių griūvėsiuose, skirtuose DP stovyklų gyventojams. Tačiau taip pat nemaža kiekvienas domėjos ir tuo, kas dedasi plačiajame pasaulyje. Buvo domimasi ir tuo, kaip gyvena lietuviai kitose stovyklose, ką jie beveikia.

Kas dedasi pasaulyje buvo galima daug ko sužinoti iš radijo ir iš svetimomis kalbomis (daugiausia anglų ir vokiečių) laikraščių, kurių vienas kitas jau tada užklysdavo ir į DP stovyklas. Tačiau nei per radiją, nei iš svetimomis kalbomis laikraščių nieko nebuvo galima patirti apie lietuvius tremtinius, kurie stovyklose pradėjo savotišką, gyvenimą. Tokių, kas kart labiau pasigendamų žinių tegalėjo duoti tik lietuviški tremtinių laikraščiai. Jų ir laukta.

1945 m. rugpiūčio mėnesio pabaigoje amerikiečių zonos vienos didelės stovyklos aikštėje pasirodė vyrukas su pundu lietuviškų laikraščių kuprinėje. Stovyklos gyventojai jį bematant apspito, grobstydami po 3 Rm laikraštį, kurio nominalė kaina buvo pažymėta tik 30 Rpf. Žmonės, sužinoję, kad aikštėje pardavinėjamas lietuviškas laikraštis, bėgo lyg prie kokio stebuklo. Laikraštis tuoj pat buvo išgrobstytas (jo kaina kiek vėliau pakilo net ligi 7 RM) ir būreliai tremtinių skaitė pirmąjį savo lietuvišką laikraštį.

Tai buvo **Lietuvis**. Vokietijoje gyvenančių lietuvių laikraštis Nr. 1, 1945 m. rugpiūčio 16 d., Hassendorf (Kreis Rotenburg i. Hann.) 30 Rpf. Laikraščio leidėjas ir vyr. redaktorius Kazys Kemežys. Spaudžia Karl Sasse, Rotenburg in Hann. Laikraštis keturių puslapių, iš kurių vienas skirtas paleškojimams artimųjų.

„Lietuvis" buvo leidžiamas anglų zonoje ir į amerikiečių zoną jo nedaug teatkeliaudavo. Buvo daromi žygiai ir amerikiečių zonoje leisti lietuviškus laikraščius. Pirmiesiems toks žygis pavyko dillingeniškiams lietuviams: 1945 m. rugsėjo 1 d. buvo pradėtas leisti **„Mūsų Kelias"**, neperiodinis informacinis leidinys, leidžia Lietuvių Sąjungos Dillingeno Skyriaus Valdyba, Redakcinis Kolektyvas: vyr. redaktorius D. Penikas, redaktoriai — Al. Laikūnas ir Ant. Musteikis. Redakcijos adresas: Dillingen a. D. Lietuvių Stovykla.

„Mūsų Kelias" iš pradžių buvo leidžiamas kas dvi savaites. Nuo 1945 m. X. 15 — XI. 1. Nr. 4/5 „Mūsų Kelią" perėmė leisti Redakcinis Kolektyvas iš aukščiau minėtų redaktorių, ir „Mūsų Kelias" virto „Dvisavaitinis laikraštis lietuviams" ir tokiu jis išbuvo ligi tų metų pabaigos, išleisdamas devynis numerius.

„Mūsų Kelio" redakcija savo vedamajame („Darbą pradedant") pažymėjo, kad „mums svarbu turėti informacinį organą, kuris padėtų

D. Penikas
„M. K." Vyr. redaktorius ir leidėjas

ugdyti mūsų tarpusavio ryšius. Ir juo gausesnę skaitytojų ir bendradarbių šeimą pavyks šiam mūsų leidiniui apie save sutelkti, juo gilesnė ir platesnė bus jo varoma kultūrinio darbo vaga, tuo sėkmingiau jis galės šio ir kitų užsibrėžtų tikslų siekti."

Ligi tremties visų mūsų keliai daugiau ar mažiau buvo skirtingi. Tremties nelaimė ir vargai mus sulygino: visi esame benamiai vargšai su neaiškiu likimu prieš akis, ir visų mūsų kelias tas pats kelias tremtinio, pasiryžuosio grįžti į laisvąją tėvynę.

Bendrasis vargų kelias žmones suartina ar bent turėtų suartinti, nes kitaip tas kelias būtų nepakeliamai sunkus. Tad teisingai ir sako „Mūsų Kelio" redakcija savo jau minėtame įžanginiame straipsnyje: „Mūsų Kelio" leidinys ir sieks, kad visa mūsų bendruomenė taptų viena tiesiog neišskiriama šeima. Tą tikslą visi mūsų bendruomenės nariai turi visada turėti prieš akis ir stengtis vengti visokių smulkių nesutarimų, kurie gali mus nuo kits kito tolinti. Mūsų išsilaikymas, mūsų geresnės svetimoje šalyje egzistenijos pagrindas, yra mūsų pačių vienybė ir susiklausymas."

Dar ir šiandien atsimintina ir tai, ką tuometinis Lietuvių Sąjungos pirmininkas prof. Dr. J. Krikščiūnas savo sveikinimuose ir linkėjimuose „Mūsų Keliui" pareiškė: „Aš tikiu ir laukiu, — jis rašė — kad šis pirmasis Pietų Vokietijoje pasirodąs laikraštis padės mums kovoti už nepriklausomos Lietuvos atkūrimą, pagelbės mūsų vargstantiems tautiečiams susirasti savuosius, kels tautiečių vieningo darbo, susiklausymo mintis ir aiškins kilnias demokratinės santvarkos idėjas, idėjas, kurios lietuvių visuomenės tarpe niekuomet nebuvo užgesusios ir kurios lietuviams, lygiai kaip ir visoms pasaulio tautoms, žada laisvę ir nepriklausomybę."

Reikia pripažinti, kad „Mūsų Kelias", kiek įstengdamas, ir laikosi čia nužymėtų Lietuvių Sąjungos pirmininko, dabar jau a. a. prof. Dr. J. Krikščiūno gairių. Jau nuo pat pirmojo savo numerio „Mūsų Kelias" stengėsi būti tokiu laikraščiu, kuriame kuo plačiausiai atspindėtų visas lietuvių tremtinių gyvenimas. Pirmajame numeryje net nė žodelio nėra apie tai, kas darosi plačiajame pasaulyje. Apie pasaulinius politikos įvykius po truputį pradedama rašyti tolimesniuose numeriuose, ir ilgainiui politinių įvykių informacija „Mūsų Kelyje" darosi pakankama.

„Mūsų Kelias" pirmuosius savo žingsnius pradėjo kukliai. Pirmasis keturių puslapių numeris neturėjo net visų lietuviško raidyno akcentų. Tačiau jau nuo antro numerio jis pradėta leisti su lietuvišku raidynu ir šešių puslapių. Pradedant Nr. 4/5 „Mūsų Kelias" pasipuošė skoninga dail. V. Dobužinskio (junior) antrašte ir vinjetėmis. Nuo 1946 metų Nr. 5 „Mūsų Kelias" pradėta leisti aštuonių puslapių, o švenčių progomis ir dar daugiau. Nuo 1945 m. Nr. 4/5 „Mūsų Kelias" pradėta iliustruoti. Tiesa, jis nėra tiek gausiai iliustruojamas, kaip „Žiburiai", ir daugiausia deda tik tokias iliustracijas, kurios yra susijusios su spausdinamu tekstu.

„Mūsų Keliui", palyginti, gana greitai pasisekė susidaryti savą laikraštinį veidą. Jis yra sutelkęs apie save nemažą laikraštininkų ir rašytojų būrį. Kai kas „Mūsų Keliui" stengias primesti tam tikrą „partinę spalvą". Tačiau aš drįsčiau tvirtinti, kad nei „Mūsų Keliui", nei „Tėviškės Garsui", nei „Žiburiams", nei „Minčiai", nei „Lietuviui Žodžiui" jokios partinės spalvos negalėtume priskirti. Visi jie stengiasi stovėti viršum partinių reikalų ir sielojasi bendraisiais savo tautos ir tremtinių visuomenės reikalais. Jei vis dėlto kartais kuriame nors iš jų ir šmėkšteli partiškumas, tai ne tų laikraščių redaktorių padiktuotas, bet paskiro bendradarbio ir, gal būt, kartais į laikraštį patenka dėl nepakankamo redaktorių apdairumo.

Tokia lietuvių tremtinių laikraščių vedamoji linija yra sveikintina ir linkėtina, kad ji būtų išlaikoma.

A. Merkelis

Praktiškųjų ir nepraktiškųjų mokslų reikalu

Tremtyje, begalvodami apie praktiškuosius mokslus, užmiršome, jog tautinei kultūrai išlaikyti reikalingi, gal būt jau labai nepraktiški, humanitariniai mokslai. Tuo reikalų J. Girnius straipsnyje „Amatai ir universitetas" „Žiburių" 28 Nr. rašo: „Humanitarai yra specialiai pašaukti tautinės kultūros kūrybai. Tai ir yra jų didysis tautinis pašaukimas. Kaip apskritai intelgentams tenka vadovauti tautai, taip humanitarams lygiai tenka vadovauti ir pačiai inteligentijai. Ankštesniu palyginimu tariant: kaip inteligentija yra tautos širdis, taip savo ruožtu humanitarai yra pačios inteligentijos širdis . . . — . . . Ir jei, turint galvoj tremties sąlygas, prisimenamas humanitarinių studijų nepelningumas, tai lygiai turi būti neužmirštama, kad kaip tiktai tremties salygose humanitarų vaidmuo dar didesnis."

Bet ar įvertina tai kiti žmonės, ir net su aukštu moksliniu išsilavinimu — labai abejotina. Atrodo, kad daugelis yra kitos nuomonės humanitarinių mokslų atžvilgiu. Aš nenoriu tuščiai teigti, bet noriu patiekti keletą konkrečių pavyzdžių, iš kurių matyti, kad ne tik niekas nesirūpina šiuo metu užmirštu humanitarinių mokslų propagavimu, bet kaip tik viskas vyksta atvirkščiai. Nežiūrint to, kad tuo pačiu reikalu prof. Skardžius nusiskundė rašytojų suvažiavime, rašė „T.Garse", nežiūrint, kad žurnalistas J. Cicėnas keletoje straipsnių graudeno, jog tautos kultūrai išlaikyti neužtenka daktarų ir inžinierių, nežiūrint laikraščių įrodinėjimų apie lietuvių kalbos svarbumą ir humanitarinių mokslų reikšmingumą, gyvenimas eina visai kitu keliu.

Šiuo metu vienos didžiausios amerikiečių zonoj lietuvių stovyklos studentai turėjo gauti dirbančiųjų normą. Bet dirbančiųjų normos nelygios. Ir štai daugeliui nepraktiškųjų mokslų studentų išduodamos papildomos maisto korteles su mažesnėm maisto normom. Žinoma, negalima sakyti, kad humanitarai daugiau dirbtų už kitus, bet jokiu būdu tarnautojas, nežinodamas studijų sąlygų, negali studentus skirstyti į daugiau ar mažiau dirbančius, pagrindan imdamas griežtųjų ir negriežtųjų mokslų santykį.

Arba štai vėl. Zoninėj Studentų Atsovybėj gautas Vyr. L. R. Kryžiaus raštas Nr. 2059/1, kuriame be nurodymų, kaip skirstyti pašalpas, dar rašoma: „L. R. K. Vyr. Valdyba yra priėmusi pageidavimą, kad pirmoj eilėj šiuo metu būtų studijuojami praktiškieji mokslai. Šia kryptimi prašome painformuoti atatinkamas tamstų Zonos Studentų Atstovybes."

Na, ir gaunama iš to išvada: Humanitariniai mokslai nereikšmingi ir jų negalima lyginti su praktiškaisiais mokslais. Arba: „Ponai humanitarai, mes jums skiriame mažesnį maisto davinį, mes nenorime jums duoti stipendiją, todėl, pagaliau susipraskite, kad iš to jūsų mokslo mažiausia visiems naudos." Ir ką studentas turi galvoti, nes ne tik ateitis su mažom perspektyvom, bet ir čia studijuojant laikomas posūniu, tikriau, laikomas tokiu, kuris bereikalingą darbą dirba.

Daugiausia priekaištų iš negriežtųjų mokslų susilaukia teisininkai. Tiesa, nedaug jų ir tėra Vokietijos universitetuose. Bet turbūt niekas nepagalvoja, kad, jei grįšim į tėvynę, su Mažosios Lietuvos nuosavybėm bus nepaprasta painiava, ir tie studentai, iš kurių dabar juokiamąsi, bys labai reikalingi, kaip vokiečių teisės žinovai.

Prieš šių eilučių autoriaus akis guli Frankfurto rajono, apimančio 8 universitetus, kuriuose studijuoja apie 700 lietuvių studentų, fakultetinis studentų sąrašas. Iš 8-nių universitetų keturiuose nėra nė vieno studijuojančio nepraktiškuosius mokslus lietuvio studento. Ir kituose trijuose labai mažas lietuvių studentų humanitarų skaičius. Tad jei ne Frankfurto universitetas, kuriame humanitarai sudaro vieną trečdalį (65) visų Frankfurto universiteto lietuvių studentų, iš viso rajono 700 studentų skaičiaus humanitarai nesudarytų nė 10%. Kituose rajonuose santykis dar blogesnis. Gi tuo tarpu intelektualai tiegia, kad tauta, nenorinti kultūriniai smukti, privalo turėti humanitarų bent 30% visų studijuojančiųjų.

Šių eilučių autorius, būdamas pats humanitaras, nenori būti nekuklus ir nereikalauja specialios, kaip baigiantiems išnykti, globos, bet nori, kad ir negriežtųjų mokslų studentai nebūtų laikomi pasūniais.

Studentai tiki, kad ir minėtas Vyr. L. R. K. Valdybos raštas yra parašytas per nesuspratimą ir tikisi, kad jis bus atšauktas, nes, jei visos studentų atstovybės to rašto laikysis, tai pagaliau, išeis taip (ypač dabar mažinant stipendijų skaičių), kad visi studijuojantieji literatūrą, filosofiją, teisę ar ekonominius mokslus nustos paramos.

Bet nežiūrint, kad tai ir įvyktų, studentai savo galvosenų ir fakultetų nepakeis. Jie mokosi ne tam, kad gautų stipendiją, bet tam, kad, tegu ir su nepraktiškom žiniom, pasitarnautų savo tautai. Jie nežiūrės ateities beperspektyviškumo, nei dabarties nemalonumų, tegu ir su kartelių širdyse, sieks mokslo, nes jie tiki, kad jų pasirinktas kelias, nors ir nepraktiškas, bet teisingas.

Aloyzas Baronas

myn. Patenkintas Vilius Mooras šyptelėjo ir, nuslydęs akimis vaškuotose grindyse klumpių paliktais pėdsakais, vokiškai sumurmėjo.

— Tuoj matyt, kad lietuvininko čia būta.

*

Šaltas vakaras atvėsino liuosininką. Pusiaukelėj atausžo jo galva, prablaivėjo sąmonė. Jis sulėtino žingsnius. Giedriame danguje klaidžiojo mėnulio pilnatis. Žemė kvėpavo ramybe ir nakties vėsa. Ant krūmokšnių ir žolės žėrėjo rasos lašeliai, mirkčiodami einančiam Martynui.

— Čia rojus — ne žemė, Martyn.

— Žemė — ne rojus, — snabždėjo Karvelis, ir gyvenimas šį vakarą jam pasirodė stebuklingai dosnus. Ta patį pirmakart jis pajuto prieš dešimtį metų, kada dar tarnavo Plikiuose už berną. Anuomet, atsimena, Martynas pažino savo žmoną Marikę. Pamatė jis ją Klaipėdoj per Didįjį Jomarką. Neprisimena dabar gerai jis visų smulkmenų, kaip ten įvyko. Tik pamena Martynas, kad jis jai nupirko gintarinę apyrankę. Paskui jie sukosi karuselėj, čiulpė saldainius ir šoko. Marikė buvo ne dičkė, apskrita, putli, ryškiai raudonais skruostais ir storom, geltonom, apie galvą sudėtom kasom. Tiko Martynui Marikė. Sekmadienį jis pasiskolinęs dviratį, niekam nieko nesakęs, nudūmė Jokūbavan. Neapsidžiaugė Marikė, išvydusi Martyną. Ji nustebo, išsigando. Prisimena, kada ėmė su ja švelniau kalbėti, kada kellais, nealkšiais žodžiais prisiminė, kad laikas jam ir apie pačią pagalvoti, — mergina ėmė ašaroti. Nei šiaip, nei taip pasijuto Martynas. Jis nesugriebė, nesurado žodžių merginai nuraminti. Gi mergina pasileido garsiai kukčioti ir pro verksmą kalbėjo:

— Kad tu žinotum, kokia esu, nepažiūrėtum į tą pusę. Anuomet per Jomarką neišdrįsau prisipažinti. Maniau, kad tu, kaip visi. Sužinosi ... ir nebepažinsi.

— Kas . . . kaip? Ką sužinosiu? . . . — nesuprato Karvelis.

— Aš ne viena. Aš su bėda, — balsu čmė raudoti mergina. Ji sakėsi teturėjusi septyniolika metų. Minėjo kontrol-asistentą Jokūbavo dvare. Gimus mergikei, jis išsikėlęs į Aukštaičius, kažkur prie Dotnuvos.

— Jauna esu. Gyvenimas dar prieš akis. Kam pasisakysi, pasiguosi. Kokia karti mano dalia, — rijo ašaras Marikė. Ilgas, nuoširdus merginos pasipasakojimas taip paveikė, sugraudino Martyną, kad jis pakėlė jos galvą, pažiūrejo į akis, delnu nubraukė jai ašaras nuo skruostų ir tiek tepasakė:

— Ožkelė tu. Tu ne pirmutinė ir nepaskutinė.

Mergina tebeašarojo. Ji nusišypsojo pro ašaras, tvirčiau prisiglaudė prie Karvelio ir tebeverkė iš laimės ir džiaugsmo. Gi pašaukta jos duktė Petrikė buvo jam labai lipšni ir švelnutė. Mergelė buvo tokia ištysus, išblyškus ir liesa. Visai nepanaši į Marikę. Ir plaukai, kur kas šviesesni krito ant liesų petelių.

*

Martynas ėmė naktimis nemiegoti. Prisimena, paryčiais, saulei tekant nuo Jokūbavo perpildavo. Tom pačiom akim prie darbų eidavo. Gi Plikiuos pasklido kalbos:

— Martyns mergą su bėda iš Didžiosios Lietuvos ima!

— Ir suviliok tu man tokį protingą, kaip ąžuolą bernąl

— Ir įsimilinai, Martyn, mergikė maža, apskrita, kaip statinaitė. Kiek paritus, tiek pastačius . . . — klykė jam į akis Plikių mergikės.

— Man tinka — aš imu. Pačios jus man neišrinksit. Velyk į sieną liežuvėlius patrintumėt, kad jie jums taip niežti, — atsikirsdavo Martynas.

— Paikas, Martyn, esi. Kraitį tau Jokūbavo Marikė dideliai sunkų parveš. Dukterį net šešių metų, — juokėsi bernai.

— Iš karto pačią ir dukterį turėsiu, — atšovė Martynas.

— Kad vaiks ne tavo, — prunkštė į saujas mergikės.

— Gal ir mano, — nieks neįveikdavo Karvelio.

*

Po dviejų mėnesių nuo Didžiojo Klaipėdos Jomarko, Martynas susikalbėjo su Mooru. Suderėjo ratus ir, nepaisydamas kalbų, parsivežė žmoną Marikę ir jos šešių metų dukterį Petrelę galulaukės butelin. Jau dešimt metų, kaip Martynas dieną iš dienos dirba su Marike vokietininkui Viliui Moorui. Butely be Petrikės jau šūkauja tupinėja penki mažėliai. Gi vyriausią dukterį Petrę liuosininkai leidžia Kretingos gimnazijon. Taip norėjo motina. Jai niekas neįstengė pasipriešinti. Ponas Mooras piktinos ir šaukė, — kad permaža galulaukės liuosininko šeimyna. Dirbančių mažai. Dar dukterį mokyt užsimanė. Tai nugirdus Karvelienė nuėjo pas Moorą. Pabučiavo vieną ranką, kitą ir tarė:

— Pons Moorai, aš dirbsiu už dvi, už tris, kad tik mano vaiks mokytis galėtų. Aš gyvulius šersiu, mėšlą kratysiu, bet Petrikę ant kojų pastatysiu. Jei būčiau mokyta buvus, Petrelė prie savo tikrojo tėvo būt augus. Nevargčiau taip, kaip šiandien! — Šitaip kalbejo liuosininkė Karvelienė, nes ji skaitė lietuvininkų laikraščius ir knygas.

Staiga Marikė Martynui pasidarė tokia artima, brangi ir graži. Jis pagreitino žingsnius. Marikė tebelaukė vyro su šilta roputiene. Martynui išpasakojus Mooro norus, Marikė nusijuokė, bakstelėjo jam į pašonę:

— Sakiau, Martyn, kad Petrę ant kojų pastatysiu. Baigs mokslą. Mažėliams padės. Ta mano Petrikė.

*

Tyli, užsidariusi, užguita Jokūbave, mokykloj Marikės kraitine apšaukta Petrė, patekusi pas Moorą, atkuto. Paskyrė Mooras jai pas save šviesų, erdvų kambarį. Neblogesnį kambarį ji turėjo Klaipėdoj prie Mooro jaunėlių. Nieko nestigo liuosininkės dukteriai. Ji ėjo septynioliktus metus, tyso, gražėjo, vartėsi pukų pataluos ir nuoširdžiai Mooro ponaitėlius mokė. Neskyrė Mooras liuosininkės dukters nuo savo vaikų. Petrė prie vieno stalo su ponaitėliais valgė. Neblogiau už savo jaunėlius ponas ją rėdė. Vaikai įprato, prisirišo prie liuosininkės dukters daugiau, negu prie motinos.

*

Labai opiai pažiūrėjo į tokį staigų vaikų prisirišimą prie liuosininkės dukters Mooro pati Krista Moor. Vieną dieną per pietus neiškentus ji pasiskundė vyrui.

— Turėtum, Vili, labiau susirūpinti savo vaikais. Kad leidi jaunėlius lietuviškon „Schulen" ir kad turi jie lietuvininkų kalbą mokėti — suprantu, nieko nesakau. Bet kad jiems sąmoningai skiepijama lietuvininkų dvasia, to jau, žinai, Vili, perdaug.

— Kaip tai akiepijama? Viliaus Mooro vaikai niekados lietuvininkais nebus, — šaltai atsakė Mooras.

— Labai mažai betrūksta. Petrė juos iš pagrindų pakeitė. Ji juos nepastebimai veikia. Vakar Memely vakarieniavau su jais. Mažėliai su manim ir Petre visą vakarienės laiką lietuviškai tekalbėjo. To dar maža. Staiga per radiją duoda lietuvininkų himną. Petrė, neatsišvelgdama, kad aš sėdžiu už stalo, atsistojo ir suakmenėjo. Žiūriu, ir abu jaunėliai striktelėjo ir stovi šalia liuosininkės dukters tylūs, galveles nuleidę. Likau sedėti aš viena, kol susipratau užsukti aparatą, — susijaudinus aiškino ponia Moor.

— Nesisielok, Krista, dėl to aš pakalbėsiu su Petre. Ji gali jaunėlius lietuvininkų kalbos mokyt, bet prikišti jiems savo įsitikinimus — niekados! — pakilo nuo stalo nebaigęs pietauti Vilius.

— Galėjai pasamdyti vaikams gerai išmananti lietuvininkų kalbą vokietį, — ėmė prikaišioti žmona.

— Nuoširdžiau už Petrę su mano vaikais nieks nedirbs. O kiek kainuos — privalai pagalvoti. Už vien lietuvininkų kalbos valandas į mėnesį kiek susidarys. O Petrę jiems padėda visuose dalykuose ir laisvalaikį su jais praleidžia. Be to, mažėlių be priežiūros Memely negalima palikti. Kitaip tu būtum prie jų pririšta. Neužmiršk, kiek reikia Erikui į Königsbergą išsiųsti. Aš jau apgalvojau visus būdus. Ir padariau taip, kaip buvo galima geriausia padaryti, užbaigė Mooras.

(B. d.)

Atsiųsta paminėti

Ateitis, Moksleivių ateitininkų žurnalas. Jubiliejinis sąsiuvinis. Nr. 1 (2), rugsėjis 1947. Redaktorius Vytautas Žvirgzdys. Leidžia „Žalgiris" Würzburge. 32 psl.

Angliški pasikalbėjimai. Autorius ir leidėjas nepažymėti. Spausdinta Borek & Geiser, Detmold, 80 psl.

LTB VK memorandumas

Maine Valst. Gubernatoriui Mr. Hildreth

Šiomis dienomis LTB VK pasiuntė Maine Valst. gub. Mr. Hildreth memorandumą, kuriame aptaręs Lietuvos ūkinį charakterį ir nurodęs, kad žemdirbystė buvo pagrindinis lietuvių tautos verslas ir kad tuo būdu esminė lietuvių tremtinių masė tinka žemės ūkio darbams, prašė Gubernatorių padėti jiems įsikurti pratuštėjusiame Maine valstybės žemės ūkyje.

TARPTAUTINIO DP IR POLIT. PABĖGĖLIŲ BIURO MEMORANDUMAS

Rugpiūčio 28 d. Tarptautinis DP ir Politinių Pabėgėlių Biuras svarbiais visų mūsų reikalais pasiuntė Trumanui, Attlee, Auriol, Šv. Tėvui, Tarpt. Raud. Kryžiui ir įvairioms humanitarinėms ir karitatyvinėms institucijoms memorandumą, kurį pasirašė lenkų, lietuvių, estų, ukrainiečių, latvių, baltgudžių, kaukaziečių, kazokų, slovakų ir jugoslavų atstovai.

LTB VK UŽMEZGĖ RYŠIUS SU D. BRITANIJOS LIETUVIŲ SĄJUNGA

Atsakydama į ankstyvesnį LTB VK sveikinimo laišką, D. Britanijos Lietuvių S-ga šiomis dienomis parašė raštą, kuriame tarp kita ko pabrėžiama:

„Šia proga norime Jus patikinti, kad mes dėsime visas pastangas suorganizuoti atvykusius lietuvius D. Britanijoje, kad bendromis jėgomis siektume tų tikslų, kurių mes visi trokštame. Mes aktyviai bendradarbiausime su visomis lietuviškomis organizacijomis, tiek Vokietijoje, tiek kituose kraštuose.

Nors šioji Sąjunga veikia vos tik 6 savaites, mes jau turime suorganizavę apie 30 skyrių, kurie apima visą Britaniją. Darbas nėra lengvas, sąlygos sunkios, tačiau pasitikėdami lietuvišku vieningumu, parodytu Vokietijoje, dėl ateities neabejojame.

Mes tikimės, kad Jūs mums pagelbėsite savo sumanymais bei patarimais."

PASIRENGIMAI TREMTINIŲ SPAUDOS IR KULTŪROS PARODAI JAV

Amerikos lietuviai iškėlė spaudos, meno kūrinių ir šiaip dailės dirbinių, tremtinių rankomis sukurtų, parodos reikalingumą. Paroda būtų surengta JAV ir ten ji kilnojama. LTB VK šiam sumanymui mielai pritarė. Parodos turinį ir apimtį smulkiau aptars ir bendrąsias gaires paruoš sudarytoji Kultūros Taryba prie Švietimo Valdybos.

Eksponatams rinkti ir jiems čia tvarkyti LTB VK yra paskyręs nusimanantį žmogų, kuris jau yra pasiruošęs neužilgo išvykti į Ameriką, ir ten, lietuvių organizacijoms ir Lietuvos konsulams padedant, galės parodą kilnoti iš vienos vietos į kitą. Čia rinkdamas medžiagą, jis aplankys daugelį stovyklų.

Pradėdami šį didžiulį darbą, kuriuo norima su lietuvių tremtinių gyvenimu ir jų kultūriniais darbais pasirodyti ne tik Amerikos lietuvių tarpe, bet ir, iš viso, Amerikos gyventojams turime visi ir kuo geriausiai savo kūriniais ir dirbiniais prisidėti. Todėl visi mūsų tautiečiai, visos organizacijos, visi komitetai, mokyklos, dirbtuvės, redakcijos, leidyklos, kolekcionieriai ir šiaip meno ir dailės dalykų turėtojai ir kūrėjai prašomi parinkti, kas yra geriausio ir vertingiausio, ir paskirti šiam dideliam reikalui.

Visų apylinkių komitetai prašomi sudaryti nusimanančių žmonių komisijas, kurios tuojau pradėtų rinkti tinkamus eksponatus, dailės dirbinius, paveikslus, raižinius ir t. t. Kviesti mūsų tautiečius, kad jie, ką galėdami, šiai parodai aukotų. Labai vertingus dalykus, jeigu jie nebūtų aukojami, gal galėtų nupirkti komitetai, kooperatyvai, organizacijos arba pavieniai pasiturį asmenys ir juos paaukoti komisijoms. LTB VK šiam reikalui skiria irgi nemaža lėšų.

Apylinkių komitetai surinktus eksponatus perduos Apygardų komitetams, o Apygardų komitetai juos persiųs į Hanau, kur jie bus tinkamai įpakuoti ir siunčiami į Ameriką. P. Devenienė maloniai sutiko padėti persiųsti. Pageidaujama, kad eksponatai į Apygardas patektų nevėliau lapkričio 10 dienos.

TIRIA GALIMUMUS EKSPORTUOTI Į JAV DP DAILĖS DIRBINIUS

Amerikos firma „Lexter-Mahnke INO Word Wide Export-Import Service", 2045 Nr., Third Street — Milwaukee 12, Wisconsin, USA, teiraujasi apie įvairių dailės dirbinių įmones, kurios galėtų savo dirbinius eksportuoti į JAV. Stovyklose daug kur gaminama įvairūs dailės dalykėliai. Kas norėtų, patartina su šia firma sudaryti ryšius. Vėliau ieškoti eksportui kelių. **LTB**

Budėkime, kad ištvertume!

ČIURLIONIO ANSAMBLIS PAS „VASARIO 16" VYRUS. — KONCERTAS ŠVABAMS. — ALF. MIKULSKIO JUBILIEJAUS ŽENKLE. — MIKULSKIENEI ĮTEIKTA DOVANA — KANKLĖS. — „KRIKŠTO TĖVŲ" ADRESAS

Šių metų pradžioje čia minimai kuopai baigus trumpą apmokymą ir išvykstant į paskyrimo vietą, buvo pakviestas Lietuvių Tautinis Meno Ansamblis „Čiurlionis", ved. muz. Alf. Mikulskio, būti krikštatėviais, o taip pat koncerto. Kuopai suteiktas „Vasario 16" vardas. Koncertas tada buvo graži čiurlioniškių krikštatėvių dovana ir dvasinis sustiprinimas kuopos vyrams.

Po septynių mėnesių kuopa vėl susitiko su savo čiurlioniškiais krikštatėviais. Regensburgo Apygarda įteikė kuopai trispalvę vėliavą su įrašu: „Vasario 16-sios Lietuvių Sargybų Kuopai", o žemiau: „LTB Regensburgo Apygarda". Rugsėjo 14 d. vėliava pašventinta vietos vokiečių bažnyčioje, „Čiurlionio" chorui giedant. Darnioje rikiuotėje grįžtant kuopai iš bažnyčios, sename švabu miestely suskambėjo lietuviška daina.

Vakare Schwäb.-Hall salėje čiurlioniečiai sargybų kuopos vyrams ir jų svečiams davė koncertą, kuris, kaip paprastai, praėjo su didžiuliu pasisekimu.

Tą dieną maestro Alf. Mikulskis šventė dvigubą šventę: gimimo dieną ir 20 metų muzikinio darbo jubiliejų. Taip buvo lemta, kad šis nusipelnęs mūsų muzikas, lietuviško meno ir dainos reprezentatorius, jautrus patriotas, nuoširdus ir mielas, kuklus aukštaitis, tas dvi reikšmingas šventes praleido kukliame savo bičiulių ratelyje. Jam vietoje triukšmingų puotų, pagerbimo aktų, pompastiškų kalbų, brangių dovanų, rožių puokščių tiesė bičiuliai ranką, glaudė aukštaitišku įpročiu žandus ir širdžiai širdys pasakė tai, ko niekas negali išreikšti jokiais žodžiais.

Kai jo ieškoję ir švabiškame miestelyje sutikę laikraštininkai jį apgulė ir bėrė jam įvairiausius klausimus, kėlė jo didžius nuopelnus, jubiliatas tik tiek mums pasakė, kad dirbo ir dirbs, ir visa tai ne sau, bet savo mylimai Tėvynei, kurios meilė teikia jėgos pasiaukoti. „Ateities planai štai kokie: pusantro mėnesio užsidarysime savo viloje ir ruošime naują repertuarą".

Ta proga aš noriu papasakoti vieną įvykį, kuris daug ką pasako. Kai pasibaigė vienas čiurlioniečių koncertas, staiga į užkulisį įsiveržė senas žmogus, žymus Austrijos muzikas, buvęs vienos Muzikos Akademijos rektorius, kuris pasisakė, kad jis, berinkdamas senąsias liaudies dainas, yra apkeliavęs veik visą pasaulį, bet būtų miręs ir nežinojęs, kad vienoje, prie Baltijos jūrų prisiglaudusioje tautoje, yra gražiausios pasaulio dainos, kad jų senoji kultūra buvo pasiekusi tokio aukšto lygio, jog garsiausieji 20 amžiaus nuzikai tik dabar yra tai pasiekę, ką Lietuva turėjo 13—14 šimtmetyje. Čiurlioniškiai tam muzikui įdainavo plokštelės, kurios ateityje garsiose muzikos akademijose duos progos susipažinti jų studentams, būsimiesiems muzikams, su lietuviškuoju liaudies menu.

Kitą dieną, rugsėjo 15, toje pačioje salėje „Čiurlionio" ansamblis davė koncertą, kurio repertuaras buvo pakeistas, vokiečių visuomenei. Didžiulė salė, kurioj telpa per 900 žmonių, buvo pilna klausytojų. Ir šis koncertas turėjo lygiai didelio pasisekimo. Ansamblį apdovanojo gėlėmis, o ponią Mikulskienę — kanklėmis, kurias labai gražiai ir meniškai padirbo patys sargybų kuopos vyrai.

Vakare, dalyvaujant ansambliečiams, kuopos vyrams ir jų svečiams, kuopos vadui čiurlioniškiai įteikė adresą, perrištą su antspaudu, kuriame yra meno ansamblio ženklas. Šiame meniškai gražiai apipavidalintame adrese įrašyti šie žodžiai: „Vasario 16-sios Lietuvių Sargybų Kuopai. Vasario 16-sios vyrai! Prieš trejus metus Jūs palikote savo gimtąją žemę, kad vieną brėkštantį pavasarį atneštumėt jai laisvo ir laimingo gyvenimo rytojų. Mes, paliktu mūsų garbingųjų bočių turtu, lietuviškuoju liaudies menu, o jūs savo sąžiningu pareigų atlikimu ir nepalaužiama ištikimybe tesėti Nepriklausomybės kovų didvyrių žygius, siekiame vienintelio tikslo — Laisvos ir Nepriklausomos Lietuvos.

Jūsų trispalvėje, Jūsų prasmingame „Vasario 16-sios" varde ir Jūsų lietuviškose širdyse glūdi jėga, kuri atneš pavergtos Tėvynės sesėms, broliams ir tėveliams laisvę ir nepriklausomybę.

Amžiais budėję, per aukas ir pasišventimą laisvę laimėjom. Tad budėkite, kad ištesėtumėt! Lietuvių Tautinis Meno Ansamblis „Čiurlionis". 1947. IX. 15 Schwäbisch-Hall."

Graži, prasminga šventė pasibaigė. Skirstėmės su mintimis, kad mūsų laukai nearti, rugiai nesėti . . . o čia ne mūsų žemelė. **Vyt. K. Prutenis**

Būkime nuosaikūs su JAV lietuviais

Patiriama, kad tremtiniai atakuoja įvairias JAV lietuviškas įstaigas, organizacijas ir pavienius asmenis, masiniai prašydami afidevitų.

Ryšium su tuo, LTB VK pastebi, kad broliai amerikiečiai jau yra sudėję daug aukų ir suteikę tremtiniams žymios materialinės paramos, kad afidevitų išdavimas yra svarbus juridinis aktas, surištas su įsipareigojimais, ilgesniam laikui suvaržančiais jų išdavėją: afidevito davėjas, kaip vekselio žirantas, atsako savo turtu ir garantuoja nedarbo, ligos, sužeidimo ir nusikaltimo atvejais. Tokią auką ne dažnas gali sau leisti. Todėl apie masinius afidevitų parūpinimus negali būti kalbos. Be to, JAV lietuviai nėra tiek ekonomiškai pajėgūs, kad šiuo būdu galėtų išspręsti tremtinių problemą jos visumoje. Amerikos lietuvių parama yra ir bus labai svari, sprendžiant tremtinių problemą kitais būdais. Todėl jų išnaudojimas ekonominėje srityje ir netinkama jų atžvilgiu laikysena kenksminga bendram tremtinių reikalui.

Mūsų brolių amerikiečių dėka, jau nemažas būrys tremtinių įsikūrė JAV ir dar nemaža tremtinių yra pasiruošę apleisti Europą. Būtų gera, kad organizacijos, atvykusiųjų giminės bei pažįstami juos paragintų, kad ir jie, įsikūrę naujoje vietoje, nepamirštų pasiliekančiųjų tremtyje ir savo uždarbiu bei visuomenine veikla remtų tremtinių šelpimu bei jų emigravimu besirūpinančias amerikiečių įstaigas, organizacijas bei pavienius asmenis. Pasyvumas šiame reikale kelia tremtiniams nenaudinga JAV lietuvių nepasitenkinimą bei nusivylimą. **LTB**

K. V. Baltramaitis lanko anglų zonos lietuvius

K. V. Baltramaitis jau yra aplankęs keletą britų zonos stovyklų ir Pinnebergo Pabaltijo Universitetą, o rugsėjo 21 d. jis aplankė ir vargingiausią britų zonos stovyklą Rotenburgą. K. V. Baltramaitis Rotenburge apsilanko jau antrą kartą. Pirmasis apsilankymas tetruko vos 15 min., bet užtat antrą kartą jis pas Rotenburgo lietuvius pasiliko visą sekmadienio popietę. 15 val. prad. mokyklos patalpose K. V. Baltramaitis padarė visiems stovyklos gyventojams platų pranešimą ir atsakė į daugybę klausimų. Tarp kita ko jis kvietė visus diplomuotus žemės ūkio darbuotojus, pvz. agronomus ir t. t. registruotis jo įstaigoje War Relief Services — N. C. W. C., Bremen, Contrascarpe 15, nes, gal būt, atsirasią galimybės išvykti Amerikon. Be to, patarė saugotis nuo įvairių privačių emigracijos agentų, o važiuoti tik ten, kur reikalas yra vedamas valdžios įstaigų ir užtikrinamos geros darbo sąlygos.

Vakare 19 val. „Lüneberger Hof" salėje, dalyvaujant V. K. Baltramaičiui ir daugeliui kitų aukštų svečių, iš Stadės atvykęs Myk. Liuberskio vadovaujamas „Aušrinės" choras ir mokyt. Čilvinaitės parengtas gimnazijos tautinių šokių būrelis, atliko plačią koncertinę ir tautinių šokių programą. Pertraukos metu K. V. Baltramaitis pasirašė į „Aušrinės" choro svečių knygą. Gerb. svečio atsilankymas ir pavykęs Stadės lietuvių koncertas įnešė daug giedrios nuotaikos į pilką Rotenburgo lietuvių stovyklos gyvenimą. **Alb. Pocius**

Atitaisymas

„T. G." 90 nr. prof. M. Biržiškos straipsnyje „Vilniaus Universitetas vokiečių okupacijos metu" yra pastebėtos šios korektūros klaidos:

Vietoje „kai teko lenkus iš universiteto išbrukti", turi būti: „kai teko lenkus iš universiteto išbraukti";

vietoje „lietuvių tautą . . . brangina savo mokslus" turi būti: „lietuvių tauta . . . brangina savo mokslą";

vietoje „apkartinsiąs Lietuvos žmonių nusistatymą . . . kad jie turi stengtis" turi būti: „apkartinsiąs Lietuvos žmonių nusistatymą . . . kam jie turi stengtis".

12. Paskutinės Trečiojo Reicho dienos

„Išeina žygin piemenys, ginkluoti botagais"

Rusai, puldami Spandau kryptimi, pradėjo tiesioginiai grąsinti Berlyno gynybai iš vakarų pusės, todėl reicho jaunimo vadas Axmannas gavo įsakymą, susitarus su atitinkamais ruožų komendantais, šioje vietoje panaudoti hitlerjugendą. Spandau tiltai per Havelį ties Richelsdorfu turėjo būti išlaikyti bet kokia kaina. Tai ir buvo svarbiausias hitlerjugendo uždavinys.

Axmannas, mūšio už Berlyną metų, buvo savo būstinę iš Adolfo Hitlerio gatvės perkėlęs į vieną pastatą Wilhelmo gatvėje, esantį netoli nuo reicho kanceliarijos. Jis kasdieną atvykdavo į kanceliariją padaryti pranešimą ir sužinoti padėtį. Kai sekančiomis dienomis jo jaunimas buvo pasiųstas ugnin, jis pasiliko pas juos ir nesislapstė reicho kanceliarijos bunkeryje. Šis vienarankis visada buvo kuklus ir kiekvienu pasirodymu palikdavo švaraus ir padoraus žmogaus įspūdį.

Žinios apie staigų mūsų padėties pablogėjimą žaibo greitumu paplito visame bunkeryje. SS vadai, kurie anksčiau mus vos pastebėdavo ir į mus žiūrėdavo iš aukšto, staiga pasidarė draugiškiausiais draugais. Berndtas ir aš vos tegalėdavome apsiginti nuo daugybės klausinėtojų, kurie mus užkabinėdavo kiekviename bunkerio kampe.

— Kaip manote, kada Wenkas gali pasiekti Berlyną?

— Ar mes prasiveršime į vakarus?

— Kaip ilgai mes dar išsilaikysime? . . . — taip šiandieną ieškojo paguodos ir vilčių tie, kurie dar vakar buvo toki arogantiški. Klausinėtojų daugumas buvo žmonės, kurie savo akimis niekad nebuvo matę mirties. Kiti sėdėjo prie stalų, garsiai diskutavo ir gėrė alkoholį, arba tyliai laukė nežinomo rytojaus. Daugeliui jau šį vakarą buvo aiškų, kad bunkeris bus jų karstu. Tačiau mintis savanoriškai išeiti atviron kovon, miesto ginti, nė vienam neatėjo į galvą.

Aš susikviečiau atskirų mažų štabų karininkus ir pasikalbėjau su jais apie dalinių moralę ir kitus esminius dalykus, kurie pranešimuose nebūdavo minimi. Visur tas pats vaizdas. Daugelis senų volksturmo vyrų, dažniausiai nepakankamai ginkluoti, įsitikinę kovos neprasmingumu, vos tik priešo žvalgams pasirodžius, palikdavo savo pozicijas ir nueidavo į rūsius pas savo žmonas bei vaikus. Daugumas jų volksturman buvo teužsiregistravę, bijodami SS kulkosvaidžių. Jaunieji tačiau, 14—16-mečiai, kovodavo drąsiai. Wehrmachto daliniai taip pat kovodavo tol, kol turėdavo šaudmenų, kurių trūkumas kas kartą vis labiau ir labiau ryškėdavo. Labai sunku buvo su tiekimu, nes visur trukdė gaisrai. Nesant vandens gaisrams užgesinti, ugnis nekliudoma siautėjo ištisuose kvartaluose. Ugnis sustodavo tik griuvėsiuose, kur jau nebebūdavo kam degti. Nusivylimą didino ir medžiaginė priešo persvara — ypač tankais ir artilerija, — lėktuvai šioje griuvėsių jūroje kareivius nelabai gąsdindavo. Vienas karininkas man dar pasakojo, kad buv. Seydlitzo armijos kareiviai, dabar rusų belaisviai, rusams darė neįkainojamų paslaugų, nurodinėdami kelius. Aš visa tai papasakojau generolui.

Smėlio pilys debesyse

Po kelių minučių su Hitleriu nuėjome į bunkerį pranešimui. Dar Krebsui nepradėjus savo išvedžiojimų, Lorenzas paprašė žodžio.

Rytinėmis valandomis jis su spaudos radijo priimtuvu iš vieno neutralaus siųstuvo pagavęs tokią žinią: amerikiečių ir rusų daliniams susitikus prie Muldės (vidurinėje Vokietijoje), tarp abiejų kariuomenių vadų kilę nežymių ginčų, dėl užimamųjų teritorijų pasidalinimo. Rusai amerikiečiams prikaišioję, kad pastarieji nesilaiką Jaltos susitarimų. Tačiau tai ir viskas. Nieko apie kruviną žodinio karo pabaigą ar ką nors panašaus.

Hitleris atrodė kaip įelektrizuotas. Jo akys sužibo, jis atsilošė:

— Mano ponai, štai ir vėl puikus įrodymas apie mūsų priešų nevieningumą. Ar vokiečių tauta ir istorija neužspaustų ant manęs nusikaltėlio antspaudo, jei aš šiandien pasirašyčiau taiką, o rytoj mano priešai susikivirčytų? Argi negali tarp bolševikų ir anglosaksų prasidėti karas dėl Vokietijos dienomis ar net valandomis?

Šį pareiškimą aš atsiminiau daug vėliau, kalbėdamas su vienu karininku, dalyvavusiu kapituliacijos derybose Reimse 1945 m. gegužės 6 d. Jis pasakojo man štai ką: vokiečių delegacija buvo jau atvykusi į Reimsą. Buvo laukiama tik gen. Eisenhoverio. Gen. Eisenhoveris, vos tik atvykęs, priėjo prie gen. Jodlio ir susipažinęs tuoj paklausė: „Kodėl jūs po Avranches žlugimo dar kovojote? Jūs juk turėjote žinoti, kad jau tuo metu karas buvo išspręstas mūsų naudai." Jodlis į tai atsakė: „Hitleris ir aš tikėjom, kad mūsų priešų blokas suskils, besidalinant Vokietiją."

Baigus, Hitleris vėl kreipėsi į Krebsą. Pranešimo metu jis daug kartų teiravosi apie Wenko dalinius ir apie 3 armijos vykdomos ofenzyvos eigą. Tačiau apie abiejų formacijų žygius nebuvo dar nė vieno pranešimo.

Viena už kitą liūdnesnės naujienos

Tą dieną prasidėjo ir pirmieji telefono su išoriniu pasauliu sutrikimai. Radijo ryšis dar neveikė, taigi, dažnai mums tekdavo ištisomis valandomis sėdėti be jokių pranešimų.

Rusų artilerijos veikla pradėjo kas valandą didėti. Popietinėmis valandomis reicho kanceliarijos rajone pradėjo kristi pirmieji sunkiosios artilerijos sviediniai. Ketvirtį valandos turėjo būti išjungti visi ventiliatoriai, nes vietoj šviežio oro jie pradėjo į bunkerio vidų siurbti degėsių kvapą, dūmus ir kalkių dulkes.

Popietinėmis valandomis ir anksti rytą pradėjo mus pasiekti viena už kitą baisesnės žinios. OKH pranešė beveik visišką Oderio fronto į pietus nuo Stettino žlugimą. 3 armija, vadovaujama Steinerio, Hitlerio įsakymu pradėjusi ofenzyvą, laimėjo 2 kilometrus teritorijos, bet vėliau, netekusi daug kraujo, turėjo beviltiškai sustoti. Wenkas, rytui auštant, su savo trim divizijom pradėjo puolimą Potsdamo kryptimi, tačiau nuo to momento iš jo negavome jokio pranešimo. Rusų spaudimas į vakarus nuo Berlyno taip pat smarkiai padidėjo. Rusų rankose jau buvo Rathenow, esąs 80 km į vakarus nuo Berlyno. Taip sakant, mes lindome vis gilyn ir gilyn į rusų užnugarį. 9 armija dar kartą kreipėsi, prašydama leisti persikelti į šiaurės vakarus nuo Berlyno, nes priešas pradėjęs ją smarkiai pulti iš užpakalio ir grąsinąs visišku armijos sunaikinimu. Hitleris prašymą vėl atmetė. Apie 18 val. nuotaikų barometras nukrito iki nulio, nes atėjo žinia, kad rusų patruliai pasiekė Tempelhofą. Prie Teltowo kanalo, į pietus nuo Dahlemo, vyko kautynės. Vieno rusų žvalgybinio dalinio autovežimiai pasirodė Gatowo aerodrome (vak. Berlyno dalyje. — **Vert.**). Greta stovinčios Kladowo aviacijos mokyklos auklėtiniai — 2000 vyrų — apsikasė mokyklos rajone. Tuo būdu, krito ir Gatowo aerodromas. Hitleris įsakė Berlynui tiekimą suorganizuoti oro keliu, maistą išmetant nakties metu.

Kai 19 val. mes buvome pas jį pašaukti padėties nagrinėjimui, jis jau darė beveik visiškai palaužto žmogaus įspūdį. Net tas faktas, kad Steineris, nežiūrint jo griežto įsakymo, vadovavo 3 armijos ofenzyvai, jo neprivedė, kaip mes laukėme, prie garsiųjų temperamento prasiveržimų. Jis tik pavargusio žmogaus balsu tepasakė:

— Aš jums juk iš karto pasakiau, kad iš Steinerio vadovaujamos ofenzyvos nieko neišeis.

Buvo jau vėlu. Mudu su Berndu išėjome į lauką. Kautynių triukšmas buvo jau beveik nutilęs, tik kažkur toli girdėjosi atskiri sproginėjimai. Tamsoje vaiduokliškai krūpčiojo gaisrų pašvaistė. Oras buvo tyras ir vėsus. Aš giliai atsikvėpiau. Tai buvo kažkas nepaprasto — kvėpuoti šviežiu oru. Virš didmiesčio sumirgėjo žvaigždėtas dangus.

Ilgai stovėjome tylėdami ir žiūrėdami į stipriau ar silpniau pašokančių gaisrų liežuvius. Paskui Berndas tarė:

— Klausyk, po kelių dienų bus viskas baigta. Su tais, ten bunkeryje aš nenorėčiau mirti. Reikia veikti savo protu, kada viskas pasisuko tokia kryptimi.

Po to jis vėl nutilo, ir mes paskendome kiekvienas savo mintysna. Laikrodis rodė vidunaktį. Mes grįžome atgal į bunkerį, nes darbo buvo per akis. **—luk—**

Lietuviai esperantininkai

SPALIO 11 d. ŠAUKIAMAS SCHWÄBISCH-GMÜND SUVAŽIAVIMAS

Po karo gyvai suklestėjęs Esperanto sąjūdis Europos ir užjūrių kraštuose įpareigoja ir lietuvius esperantininkus tremtiniuš jungtis į organizuotą vienetą, veikliai prisidedant prie bendro tarptautinės kalbos reikalo ir pasauliniame forume keliant mums, lietuviams, padarytą skriaudą.

Šiems uždaviniams organizuotai aptarti š. m. spalio mėn. 11 d. Schwäbisch-Gmünd lietuvių stovykloje kviečiamas aktyviųjų (mokančių kalbą) esperantininkų suvažiavimas šia dienotvarke:

1) Liet. esperantininkų tremtinių draugijos steigimas ir kitos aktualijos.

2) Esperanto 60 metų sukakties minėjimas.

Važiuojantiems svarbu. Iš Frankfurto, Schweinfurto, Tübingeno ir Müncheno pusės važiuojama į Stuttgarto centrinę stotį, iš kur nesunkiai pasiekiamas (Aalen-Nürnberg traukiniu) Schw.-Gmünd. Važiuojantiems iš Nürnbergo pusės įsėsti Nürnberge į Stuttgarto traukinį ir ta linija be persėdimo pasiekiamas Schw.-Gmünd.

Atvykti į paskirties vietą vėliausiai penktadienio vakare (spalio 10 d.), stotyje bus laukiama. Pagal galimybes suvažiavimo dalyviais bus rūpinamasi. Vietinis LTB Apylinkės komitetas šiam suvažiavimui maloniai pritarė.

Pirmojo L. E. T. suvažiavimo iniciatoriai

Studentų ekskursija į stalaktitų urvus

Rugsėjo 21 d. Erlangeno „Šviesa" surengė studentų ekskursiją į Frankų Šveicarijos kalnus, kur buvo apžiūrėti priešistoriniai stalaktitų urvai Bing-Hoehle ir aplankyta baronienės von Sohlern pilis iš 1071 metų.

Streitbergas Europoje žinomas savo stalaktitų padaro priešistorinininiais urvais. Didelė grupė žmonių, daugiausiai amerikiečių ir anglų su šeimomis, laukia savo eilės ir vadovo. Atlikę formalumus svečių knygoje, sueiname į vidų. Įėjimą į stalaktitų urvus atsitiktinai surado 1905 m. vokietis Bing. Urvai turi 960 ilgio ir eina iki 100 m po žemėmis. Jų viduje pastovi temperatūra, nežiūrint metų laiko, yra + 12° C. Šiuos priešistorinio laikotarpio žmogaus butus, skverbdamiesi per klinties klodus vandens lašai, tūkstančių metų būvyje, išpuošė įvairiausiomis fantastinėmis figūromis. Urvų vidaus struktūra, išskiriant elektros insaliaciją, nėra žmogaus rankų paliesta. Urvų sienos padengtos gelsvai baltos spalvos stalaktitų padaro masės sluogsniu, kuriame gausu įvairių jūros gyvūnų ir žuvų kūnų. Iš tos pat masės urvų lūbose ir sienose prikomponuota įvairiausių figūrų bei kolonų. Urvų viduje yra keleta didesnių patalpų, kurios pagal gamtos pagamintas figūrų imitacijas pavadintos atitinkamais vardais. Pvz. Kristalo-Rožių salė (čia visos sienos padengtos stalaktitinėms rožėms), Žvakių salė, Fantazijos salė, Mušelių salė ir panašiai. Įdomu, kad šiuos urvus suradus, pirmas juos išdrįso pereiti 12 metų berniukas su savo šunim. Visa urvų ornamentika yra ilgų amžių vandens lašelių darbas klinties uoloje. Maloni tampa rugsėjo saulutė, iškilus į paviršių iš urvinio žmogaus buveinių.

Iš Streitbergo važiuojame į Giossweinsteiną. Čia apžiūrime aukštoje kalno viršūnėje išdidžiai stypsančią viduramžių riterių pilį. Jos statyba, įrengimas ir ginklų muziejus byloja ankstyvuosius Europos riterių laikus.

Apžiūrėję įdomesnės kalnų vietoves, prisirinkę įspūdžių ir atsigaivinę žavioje kalnų gamtoje, grįžtame vėl į Erlangeną.

J. Sūdavas

Skryningai prancūzų zonoje

Freiburgas. IRO paruošiamosios komisijos prancūzų zonai direktorius Poignant paskelbė visiems DP skryningus, kurių tikslas patikrinti DP ir nustatyti jų teisę į aprūpinimą, nes skirtų kreditų visų aprūpinimui esą nepakaksią, nors iš kitos pusės tvirtinama, kad bus daromos visos galimos pastangos nė vieno DP neapleisti. Freiburge tai yra pirmas skryningas lietuviams (IX. 23 d.), nes UNRRA-os laikais buvo tikrinami tik jos tarnautojai. Rezultatai kol kas nežinomi.

— Į LTB įgaliotinių suvažiavimą Freiburgo aplinkės atstovu išrinktas adv. Pr. V. Raulinaitis.

Freiburgiensis

Susiorganizavo Kempteno mokytojai

Jau 1945 m. vasarą kempteniečiai lietuviai mokytojai buvo susibūrę į Mokytojų Draugiją, buvo išrinkta josios valdyba, bet gyvesnės veiklos neparodė. Tat rugsėjo 25 d. sušaukti visi kempteniečiai mokytojai į steigiamąjį Mokytojų Sąjungos Kempteno skyriaus susirinkimą, į kurį atsilankė apie 30 mokytojų. Susipažinus su S-gos įstatais, įsteigtas Kemptene Mokytojų Sąjungos skyrius. Valdybon išrinkti: V. Volertas, J. Girdžiūnas ir Pročkienė, kontrolės komisijon - Graužionis, Šurnienė ir Ališauskas. Skyriaus valdybai linkime suburti ir į s-gą visus čia gyvenančius mokytojus ir parodyti puikios veiklos.

— Rugsėjo 25 d. Kempteno lietuvių kolonijoje lankėsi buv. lietuvių konsulas Argentinoje p. Gaučys ir padarė kempteniečiams įdomų pranešimą emigracijos ir kitais klausimais „Gyvybinės reikšmės klausimas pasidarė mums emigracija, nes gyvename čia jau per ilgai, esame nepageidaujami ir nėra mums galimybės čia Vokietijoj įsikurti", — kalbėjo p. Gaučys. Patarė mums tremtiniams galvotrūkčiais iš Europos bet kur nevažiuoti, o pasirinkti tokius kraštus kur gyvenimas būtų nors pakenčiamas. Kam gi veržtis patiems į mirtį, — būdami čia Europoje turime daugiau šansų išlaikyti gyvybę, negu kad nusidanginę į tokią Venecuelą ar pan. Toliau papasakojo, kaip įkurdinimas eina Belgijoje, Olandijoj, pranešė, jog numatomos plačios galimybės emigracijai į Prancūziją, bet ten kūrimosi sąlygos dar nesančios vispusiškai aiškios, nes nesą tikrų garantijų dėl mūsų saugumo. Iš kitos pusės, Prancūzija būtų nebloga vieta laukti grįžimo į laisvą tėvynę. Iš Amerikos kraštų mums labiausiai pageidaujami emigracijai būtų — Kanada ir JAV. Reikia tikėtis, — pažymėjo lietuvių tremtinių atstovas tarptautiniam išvietintųjų emigracijos komitetė p. Gaučys, — kad šie kraštai nemažą skaičių mūsiškių priglaus, o likusiems, jei tik būtų galimybės, patartina būtų įsikurti Argentinoje, apie kurią pranešėjas suteikė įdomių informacijų. Įmanoma būtų kurtis taip pat Urugvajuje ir Čilėj. Pabaigoje p. Gaučys atsakinėjo į klausytojų patiekiamus įvairius klausimus.

L. V-kas

Padėkime susirasti artimuosius

Kas žino apie žemiau išvardintų asmenų likimą, prašomi pranešti C/Kartotekai per vietos LTB komitetus.

1) Juozas ir Vincas **Jonkus**, kilę iš Jomantų km.; 2) Gėnė **Povilaitienė**-Dambrauskaitė, iš Ukmergės; 3) Česė **Andriukaitytė** (1913), iš Tamošavos dv.; 4) Ernst **Zabaks** (1926), iš Gublėnų; 5) Janina **Atts**-Jucevičiūtė ir jos vras Adomas **Atts**; 6) Feliksas **Stupko** (1906) ir jo šeima; 7) Antanas **Vagnorius**; 8) Mečislovas **Rimša** (1910), iš Obelių.

Sekantiems asmenims yra gauti laiškai ir adresai:

1) Petrui **Stankovičiui** — laiškas iš Brazilijos nuo Petraičio; 2) Vladui ir Emilijai **Gofensams** — žinios apie brolio likimą; 3) Stasiui **Vitkui** — adresas Mrs. S.-Strauskas (JAV); 4) Jonui **Kudakui** — adresas Mr. M. Sabas (JAV); 5) Antaninai **Bubnienei** — adresas Mr. K. Petroko (JAV); 6) Jonui **Krušinskui**, iš Smolčinėnų — adresas Mr. A. Kazilionis (JAV) ir 7) Vincui **Miliauskui**, iš Smolčinėnų — adresas Mr. A. Kazilionis (JAV).

C/Kartoteka netarpininkauja paieškojimuose ar kituose reikaluose tiems asmenims, kurie nėra jon įsirašę. Adresai iš C/Kartotekos nepranešinėjami ieškotojams, o tik apie tokį paieškojimą painformuojamas paieškomasis, kartu jam duodant ir ieškotojo adresą. Visi LTB komitetai, skyriai ar paskiri tautiečiai prašomi nelaikyti pas save užklydusių, ne jiems skirtų, dokumentų laiškų, adresų pranešimų ir t. p., bet tuojau visa tai persiųsti C/Kartotekai. Visais C/Kartoteką liečiančiais reikalais reikia kreiptis į savo LTB komitetus, kuriuose yra paskirti specialūs pareigūnai, tiems reikalams tvarkyti.

C/Kartoteka

Paieškojimai

Šarmavičiutė Anelė, Calle La Rioja 2063, Ave Maneda, Buenos Aires, Republica Argentina, ieško savo brolio **Šarmavičiaus Viktoro**, kilusio iš Dūdų km., Pabaisko vlsč., Ukmergės apskr. (87)

Našlėnas Teofilo, Calle La Rioja 2063, Avellaneda, Buenos Aires, Republica Argentina, ieško savo brolių **Našlėnų Ambrozo ir Povilo**, kilusių iš Ritikų km., Baisogalos vlsč., Kėdainių apskr. (88)

Bučinskas Leonas, Abitibi Power, and Paper Coy., Regan Ontario, Camp II 24, Canada, ieško **Jankausko Leonardo**, anksčiau gyvenusio Neumarkt (Bellugries). (85)

Chmieliauskas Algirdas, gim. 1924 m., gyvenęs Vilniuje, ieško **Chmieliausko Jono**, jo žmonos Jadvygos ir jų dukters Irenos, paskutiniu metu gyvenusių Vilniuje, Kęstučio 9—1, taip pat **Liobio Vytauto**, gyvenusio Trakuose. Žinantieji apie minimus asmenis prašomi rašyti šiuo adresu: Laucius Kazys, Schweinfurt, DP Camp. (93)

PC IRO Paieškojimų Įstaiga, Arolsen prie Kasselio, ieško sekančių asmenų:

Šeštokaitė Elena, 42 metų, iš Pommern; **Šeštokaitė** Vida, 11 metų, iš Pommern; **Šileris** Jonas; **Šilerytė** Matilde; **Stankevičiutė** Ona; **Starkus**; **Stasaitis** Juozas; **Stasiukevičienė Konstancija**, 57 metų, iš Vilkaviškio; **Stasiukevičius** Dominykas, 40 metų, iš Sachsen; **Stasius** Pranas, 22 metų, iš München.

Stulpinas Antanas; **Vakselienė** Natalija; **Valaitienė**; **Valaitis** Jonas; **Valaitis Valentinas**; **Valykovas** Pilypas; **Valikovaitė** Antosė; **Valikovienė Marija**; **Venckevičius** Kazys. **Bumblauskaitė Adolfina**, 21 metų.

Mūsų mirusieji

1. **Butavičius, Valerijonas**, gim. 1906. VI. 25 Latvija-Ryga, lietuvis, Lietuvos pil., mirė 1945. VIII. 5, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 1, Nr. 26, tarnautojas;

2. **Karnauskienė, Valerija**, gim. 1919. IV. 25 Salantuose, Lietuvos pil., tarnautoja, mirė 1945. VII. 11, palaidota Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 1, Nr. 22;

3. **Zubrenas, Bronius**, gimė 1916. I. 16 Leipalingio vl., Seinų ap. tarnautojas, lietuvis, Lietuvos pil., mirė 1945. VII. 12, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 1, Nr. 24;

4. **Žvinakis, Stasys**, gimė 1926, XI. 12, lietuvis, Lietuvos pil., tarnautojas, mirė 1945. VII. 30, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 1, Nr. 21;

5. **Baltonis, Anovas**, s. Antano, gimė 1933. V. 1., Kretingos ap., Kulių vl., Vistuvėnų km., mokinys, lietuvis, Lietuvos pil., mirė 1945. VII. 24, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 1, Nr. 23;

6. **Vaičiūnas, Kazys**, gimė 1884. I. 6 Josvainių, Kėdainių ap., tarnautojas, lietuvis, Lietuvos pil., mirė 1946. IX. 26, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 3, Nr. 1;

7. **Damcikas, Romualdas**, s. Vlado, gimė 1945. XII. 2 Ingolstadt-Vokietija, lietuvis, Lietuvos pil., mirė 1946. VII. 27, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: Ki, eilė 20, Nr. 5;

8. **Smitienė, Marija**, gimė 1891. IV. 8, Darbėnai, Kretingos ap., tarnautoja, lietuvė, Lietuvos pil., mirė 1945. IX. 17, palaidota Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: Fe, eilė 13, Nr. 5;

9. **Normantaitė, Lidija**, d. Liudo, gim. 1944. XII. 11 Aussig-Sudetuose, lietuvė, Lietuvos pil., mirė 1945. VIII. 29, palaidota Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: UH J, eilė 1, Nr. 20;

10. **Vitkauskas, Zenonas**, s. Jono, gim. 1944. XII. 11 Ingolstadte-Vokietija, lietuvis, Lietuvos pil., mirė 1946. X. 18, palaidotas Ingolstadto kapinėse. Kapo vieta: Ki, eilė 20, Nr. 21.

Skelbimai

Iš L. R. K. Gen. Įgaliotinio Įstaigos Münchene, Rauchstr. 20, prašomi atsiimti:

1. **Liutkus Jonas** ir 2. **Morkūnas Juozas** užsienio pasus ir vizas; ir

1. **Jacob Masgeika**, 2. **Felijonas Gurevičius**, 3. **Leonas Grigoula**, 4. **Stasys Kundrotas**, 5. **Kazys Balaišis**, 6. **Juozas Petkevičius**, 7. **Ervaldas Giedra**, 8. **Povilas Petkevičius**, 9. **Vitas Liudvinavičius** ir 10. **Kazys Kekneviičius** kredito pažymėjimus. (86)

*

1947 m. birželio mėn. 28 d. Oldenburge i. Old. mirė **Petras Krivickas**, Stasio sūnus, gimęs 1909 m. kovo 25 d. 1938 metais gyvenęs Radviliškyje.

Suinteresuotieji arba giminės prašomi atsilieipti ligi 1948 m. vasario mėn. 1 d. (82)

Unterm Berg Stovyklos Komitetas Oldenburge in Old.

*

Delegatūrai yra reikalingos šios knygos (lietuviškieji vertimai):

Tihamer Toth: 1. Jaunos sielos auklėjimas, 2. Jaunuolio religija, 3. Jaunuolio būdas, 4. Jaunuolio lavinimasis ir 5. Jaunimo kovos.

Hardy Schikgen S. J.: 1. Tu ir jis, 2. Tu ir ji.

Jei kas iš Gerbiamųjų Tautiečių jas turėtų Delegatūra nuoširdžiai prašo jai perleisti ar paskolinti. Prašoma tik pranešti apie sąlygas. Knygas siųsti registruota (Einschreiben) siunta šiuo adresu: Delegatur des Hl. Stuhles für Litauer, (14a) Kirchheim-Teck, Steingaustr. 18. (90)

Delegatūra

*

Buvusių Wiesbadeno šoferių kursų mašinos akcininkų likvidacinė komisija skelbia, kad paminėtos mašinos akcininkams, mašiną likvidavus, išmokami įnašai **iki š. m. lapkričio mėn. 1 d.** Iki tos dienos neatsiimti pinigai, pagal visuotino susirinkimo nutarimą iš š. m. rugsėjo mėn. 11 d., bus atiduoti vietos L. Raud. Kryžiui kaip auka. Pinigus atsiimti asmeniškai arba pagal patvirtintus įgaliojimus Mattenbergo lietuvių stovyklos Komiteto raštinėje pas p. Padvaiską. (89)

Likvidacinė Komisija

„PATRIJOS" LEIDINIŲ SKAITYTOJAMS

Maloniai prašome Gerbiamųjų skaitytojų visais mūsų leidinių užsakymo reikalais kreiptis tik į vietos stovyklų platintojus,

Kiekvienam leidiniui išėjus iš spaudos jis tuoj paskirstomas ir išsiuntinėjamas, pritrūkus per platintojus galima užsakyti papildomai. Todėl pavieniai prašome nesikreipti.

„Tremties Metai" jau išparduoti — prašome taip pat nesikreipti ir pinigų nesiusti. (84)

Leidykla „PATRIA"

TAUTIEČIAI,

New Yorke — Brooklyne įsteigta pirmoji lietuviška ekspedicinė bendrovė tremtinių pagalbai. Ji tarpininkauja ir siunčia maisto ir rūbų siuntinius Europon.

Bendrovėje galima gauti jau gatavai paruoštus standartinius maisto siuntinius.

Siuntinys Nr. 1 — 11 svarų kaštuoja 7,— dol., siuntinys Nr. 2 — 20 svarų kaštuoja 10,— dolerių, įskaitant persiuntimą.

Siuntinių sudėtis, naudojantis asmeniniu patyrimu, yra sudaryta iš pačių reikalingiausių maisto produktų, k. a.: pupelių kavos, cukraus, mūsos, bekonienos, pieno ir t. t.

Sudaromi ir išsiunčiami siuntiniai ir iš pačių klijentų atneštų drabužių bei maisto.

Užsakymai priimami asmeniškai ir paštu. Persiuntimas skubus ir garantuojamas.

Tautiečiai Tremtiniai! Rašydami savo giminėms ir artimiesiems nurodykte minimos **lietuviškos bendrovės** adresą, kuri greit ir sąžiningai Jums patarnaus. Tuo stiprinsime lietuvišką iniciatyvą Amerikoje! (83)

Sea — Gull Shipping Co
560 Grand Street, Brooklyn, N. Y.

SPORTO ŽINIOS

PRADEDAMAS L KLASĖS KREPŠINIO PIRMENYBIŲ II-SIS RATAS

Iš Vyr. Krepšinio Komiteto teko patirti, kad spalių 16 d. pradedamas 1947 metų krepšinio L klasės pirmenybių antrasis ratas. Minimų pirmenybių antrasis ratas pravedamas turnyrine sistema, t. y. — visose pirmenybėse dalyvaujančios komandos turės keturis kartus suvažiuoti į vieną ar kitą vietovę ir ten kiekvieną kartą sulošti po vienerias ar porą rungtynių. Pirmenybių antrajame rate dalyvaus šios komandos: Scheinfeldo Kovas, Hanau Perkūnas, Würzburgo Vytis, Tübingeno Vytis, Kasselio Lituanica, Göttingeno YMCA, Dillingeno Sakalas ir Kempteno Margis. Pirmasis toks turnyras numatomas spalių mėn. antroje pusėje Hanau, o kiti trys seks — Scheinfelde, Dillingene ir Kemptene. Antrasis L klasės krepšinio pirmenybių ratas numatomas baigti gruodžio 21 d.

KREPŠINIO ŽAIDYNĖS KEMPTENE

Kempteno sporto klubas Margis spalių 4 ir 5 d. d. ruošia Kemptene dideles krepšinio žaidynes, kuriose be jų pačių abiejų komandų dalyvaus dar Scheinfeldo Kovas, Dillingeno Sakalas, Würzburgo latvių YMCA ir Darmstadto latvių Kursa. Hanau Perkūnas šiose žaidynėse dalyvauti nesutiko. Žaidynės bus pravedamos dviejų minusų sistema.

KEMPTENO SPORTO ŽINIOS

— Pirmasis margiečių krepšininkų pasirodymas įvyko rugsėjo mėn. 20 d. Susitiko Margis I su Margiu II. Rungtynės baigėsi 49—39 Margio I naudai. Margiui I atstovavo: Mackevičius, Bagdonas, Varkala, Norkus-II ir Dūliūnas, o Margiui II — Andrulis III, Sventickas, Krutulis, Makauskas, Šlepetys ir Ringys. Margiečiams krepšininkams dabar vadovauti ėmėsi Al. Osteika.

— Rugsėjo mėn. 27 d. margiečiai krepšininkai turi rungtynes su Memmingeno lietuvių krepšininkų rinktine, o rugsėjo 28 d. išeina į kovą su Kemptene ir jo apylinkėse esančių amerikiečių karių krepšininkų rinktine.

— Spalių 11 ir 12 d. d. Kemptene ruošiamos lengvosios atletikos rungtynės tarp vietinių lietuvių, latvių ir estų jaunių ir senjorų klasėse. Lietuviams lengvatlečiams vadovauja Žeruolis.

L. V-kas

SPORTAS KASSELYJE

— IX. 14 Lituanicos futbolo vienuolikė laimėjo prieš Mönchehofo rusus 5-2 (3-0). Įvarčius kirto: Sipavičius 2, Norvilaitis I 4, Mandeikis ir Bytautas po vieną.

— IX. 14 keturi Lituanicos lengvatletai dalyvavo Hanau Perkūno dviejų metų sukaktuvių proga suruoštose varžybose. J. Vadopalas laimėjo tris pirmąsias vietas: 100 m — 11,8, rutulio stūmime — 12,07, disko metime — 35,90, antrąją vietą šuolyje į tolį — 5,65 ir trečiąją vietą ieties metime — 39,90. U. Labanauskaitė gavo dvi antrąsias vietas — rutulio stūmime — 8,94 ir disko metime — 26,90. K. Krivickas užėmė trečią vietą rutulio stūmime — 10,83. K. Miškinis gavo dvi trečiąsias vietas: 100 m — 12,0 ir šuolyje į tolį — 5,39.

IX. 14 gimnazijos krepšinio, tinklinio ir stalo teniso komandos viešėjo Bettenhausene, kur susitiko su vietos latvių gimnazistais. Krepšinio rungtynes laimėjo kasseliečiai 32-23 (6-8). Taškai: Landsbergis II 10, Raudys 8, H. Juknevičius 6, Kovalskis 4, Slėnis 4. Tinklinio rungtynes laimėjo latviai 2-1, stalo teniso susitikimas baigėsi 2-2.

km.

SPORTAS LIETUVOJE

Šiais metais Lietuvos futbolo pirmenybėse, kaip rašo Vilniaus „Tiesa", dalyvavo 10 pajėgiausių ekipų: Šiaulių Spartakas ir Vėliava; Kauno Lokomotyvas, Spartakas ir Dinamo; Vilniaus Dinamo ir Žalgiris; Klaipėdos, Panevėžio ir Marijampolės Žalgiriai. Sužaidus visas pirmenybių I-mo rato rungtynes, nugalėtoju tapo Kauno Lokomotyvas surinkęs 16 taškų, tik 2 praradęs prieš Šiaulių Spartaką. Visą laiką be pralaimėjimo ėjęs Spartakas (Š) į galą pergyveno nesekmę, todėl turėjo pasitenkinti antrąja vieta. Trečioje liko Kauno Spartakas.

Krepšinio pirmenybės taip pat vyko, kur stipriausi varžovai, kaip iš rungtynių eigų ir „Tiesoj" skelbiamų žinučių atrodo, buvo Kauno KKI ir Telšių Žalgiris. Kas liko krepšinio pirmenybių nugalėtoju sunku pasakyti, tačiau daugiausia šansų turėjo Kauno KKI, kurio sudėtyje žaidė ir keturi Europos krepšinio pirmenybių dalyviai: Kulakauskas, Lagunavičius, Būtautas ir Petkevičius.

Toji pati Kauno KKI komanda turėjo dvejas rungtynės su estų Talino Kalev krepšinio komanda, kurios gretose taip pat žaidė Europos meisterio žaidėjai: Llisovas ir Kullamas.

Pirmąsias rungtynės laimėjo estai pasekme 32:31. Kaip „Tiesa" rašo, kova buvusi karšta ir permaininga iki pat paskutinio momento ir persvara svyravusi tai vienų tai kitų pusėn. Prieš rungtynių pabaigą, esant lygiom 31:31, Kullamas buvo sufoluotas ir, išnaudojęs baudą, rezultatą persvėrė savo naudai.

Atsigriebimo rungtynėse Kauno KKI (Kūno Kultūros Institutas) lengvai laimėjo prieš Kalev 41:26.

Iš šitų „Tiesoj" skelbiamų sporto žinelių mes galime pastebėti kieno nuopelnu sovietai pasisavino Europos krepšinio meisterio vardą. — Komandos branduolys: keturi lietuviai ir du estai.

bv.

Aš nenorėjau auginti savo vaikų

Sovietų Rusijoje

NINA I. ALEKSIEJEVA

1946 m. pabaigoje Amerikos laikraščiai mirgėjo žiniomis, kad mano vyras, Kiril Aleksiejevas, prekybinis ataché Meksikoje, ir jo šeima, atsisakė grįžti į Rusiją, ieškodami globos Amerikoje. Sovietų ambasada Vašingtone dėjo pastangas, kad mes būtume išduoti. Suprantama, kad amerikiečiai stebėjosi dėl mūsų motyvų. Taigi, mano pagrindinė negrįžimo priežastis buvo ta, kad aš nenorėjau savo du vaikus auginti sovietų Sąjungoje.

Aš ir Kirilas Rusijoje priklausėme, palyginti, privilegijuotai techninių specialistų grupei, ir abudu bendrai uždirbdavome 10—5 kartus daugiau, negu specialistas darbininkas. Nežiūrint to, mes būdavome taip persidrbę ir nuskurdę, kad tipingos amerikiečių darbo klasės šeimos gyvenimas mums atrodo prabangiškas. Aš negalėjau nuteisti savo sūnų ir dukterį jaunimo likimui Sov. S-gos sąlygose.

Mano vaikystė, — aš buvau 4 metų, kada bolševikai pagrobė valdžią, — sutampa su žiauraus civilinio karo metais, bado šmėkla ir augančiu policijos teroru. Gyvendama arti Ukrainos ūkininkų, mačiau priverstinąją kolektyvizaciją, kuri sugriovė šeimos gyvenimą ir pavertė nekaltus vaikus benamiais elgetomis, kadaisia turtinguose, besijuokiančiuose kaimuose. Šimtai tūkstančių „laukinių vaikų" nudriskusių, skarmaluotų, ligotų, ir moraliai supuvusių klajojo krašte elgetaudami, plėšdami ir mirdami, kaip musės. Namai, kurie buvo įrengti jiems globoti, galėjo priimti tik menką jų dalį.

Mano motina vadovavo vienam šių namų, kuriame buvo globojama apie 200 berniukų ir mergaičių nuo 5 ligi 11 m. amžiaus. Šis uždavinys draskė širdį. Ji niekuomet neturėjo pakankamos pagalbos, retai pakankamai drabužių, lovų ar maisto. Tolimesniais metais aš niekuomet negalėjau sutikti su propaganda apie „laimingą stalinistinį gyvenimą", matydama apie save pusbadžius vaikus, kurių mintys ir sielos buvo sužalotos nenormalių sąlygų.

Paskutiniais metais Kremlius sužinojo, kad jaunimo dvasinis supuvimas rišasi su pramonės produkcija, ir ieškojo būdų atstatyti šeimynos vienybę tais pačiais metodais, kuriuos naudojo Musolinis ir Hitleris. Tačiau naujoji karta yra tebemokoma nekreipti dėmesio į moralės nuostatus ir „religinius prietarus". Vyresniųjų šnipinėjimas, tėvų negerbimas vaikams įdiegiamas beveik iš pat kūdikystės.

Man asmeniškai teko pažinti jaunuolį, kurio pasididžiavimas buvo tai, kad jis išdavęs savo tėvą policijai, kaip tikinčiųjų grupės vadą, kuris slėpė ikonas, kad jos nebūtų išniekintos. Berniuko tėvas, motina, broliai ir sesers buvo ištremti į Sibirą. Kada prisimenu tokius įvykius, o jų yra daug, šaltis perbėga man nugara. — Kas būtų, jeigu mano vaikai užsikrėstų šios rūšies „budrumu"?

Man yra malonu žiūrėti į amerikiečių dešimtmečius vaikus; jie tikrai yra jauni. Bet didžiai liūdžių dėl mano krašto vaikų, kurie netenka šio stebuklingojo augimo perijodo, kuriame pereinama iš kūdikystės į subrendimą beveik be jokios pertraukos. Sov. S-goje viešosios nuomonės nejaudina faktas, kad 12-mečiai Rusijoje yra teisiami miriop už politinius nusikaltimus. Jaunuoliai stengiasi ištrūkti iš pusiau mirtinos egzistencijos, darydami bloga kur tik jie randa galima.

Bijologinei misterijai ir vaikystės nekaltybei yra palikta maža vietos, gyvenant ištisomis šeimomis, sugrūstoms į vieną vienintelį kambarį. Mūsų 5, mano motina su mumis, gyvenome patalpoje 10 × 13 pėdų. Dvi kitos šeimos, viso 12 asmenų, dalinosi maža virtuve ir tualeto kambariu, kuriame anksčiau gyveno vienas nuomininkas. Jame nebuvo vonios. Mes grūmėmės purvyne ir utėlyne.

Tipinga darbo diena prasidėdavo 5—6 valandą ryto eilėje prie kaimyno krautuvės, ieškant kelių daržovių arba kepalo duonos (normų niekad nepakako baduі numalšinti). Grįžusi namo, paruošdavau arbatą ant primuso. Arbata ir sausa duona sudarydavo mūsų pusryčius. Nuvykti į darbą reikėdavo valandos laiko dvokiančiame autobuse, prigrūstame suplyšusių žmogysčių. Mano dvasią slėgdavo mintis, kad nepalikau vaikams nei pieno, nei kiaušinių, bet vien sausą duoną.

Vieno įvykio negaliu neprisiminti su širdgėla. Grįžus vakare namo, mano motina padavė man gabalą juodos, pakraščiais apgraužtos duonos. Mano mažasis sūnus Vladas gavo šią duoną nuo kaimyno, kuris jį aistringai mylėjo. Dalį jis apkramtė, o kitą stoiškai išsaugojo. „Močiute", — tarė jis, prieš eidamas į lovą — „prižadėk tai palikti mamai. Šį rytą ji nevalgė nė kąsnio . . ."

Kaip „atsakinga darbininkė", neturėjau palengvinimų nuo ekstra darbo valandų, kurias privalėjau praleisti darbovietėje. Buvo lengva diena, jeigu sugebėdavau pakankamai anksti sugrįžti, kad paruoščiau kviečių košę mūsų vakarienei. Po to būdavo susigrūdimas prie skalbimo, adymo ir valymo. Atlikdama šį darbą prietamsyje, galėjau kalbėtis su suaugusiais tik pašnabždomis, kad nepažadinčiau miegančių vaikų. Kaip ilgėjausi geresnio gyvenimo savo sūnui ir dukrai — jiems paskaityti ir vadovauti.

Kartais Lalia, kuri dar neturėjo 6 metų, anksti pabusdavo ir priversdavo leisti jai palydėti mane į darbą. Negalėdavau atsakyti jai šio malonumo pabūti su manimi keletą papildomų minučių. Biauriame ore ji tol stovėdavo mojuodama, ligi aš išnykdavau.

Sekmadieniais būdavo galima atlikti didžiumą namų darbų; sulopyti antklodes, išskalbti baltinius mažoje vonelėje. Mudu su vyru dažnai paaukodavome keletą sekmadienio valandų mūsų vaikams. Nors išvarginti ligi fizinio skausmo ribos, mes pretenduodavome, kad mūsiškė yra sena šeima pilna šio žodžio prasme.

Vaikų ligos buvo labai dažnos, bet tai nebuvo priežastis likti namuose nuo darbo. Kaip ir dauguma rusų, kurie galėdavome pakviesti privatų daktarą, mes neįdavome į valstybės klinikas. Vyriausybės gydytojai būdavo persidirbę ir apsileidę. Lalia, neturėdama metų, susirgo pneumonia. Po kelių vizitų pas klinikos daktarą, mes pasikvietėme specialistą, nors 150 rublių honoraras buvo žiaurus mūsų lėšų išnaudojimas.

„Vaiko padėtis yra rimta", — prisimenu jį tariant, „ir būtų geriau jį nuvežti į ligoninę". Jis išrašė receptų murmėdamos: „Bet kokia iš to nauda? Jus negalėsite tai išpildyti." Tačiau mes įvykdėme, nes Kirilas savo įtakingų draugų pagalba turėjo ryšį su Kremliaus vaistine, kurioje viskas buvo rezervuota aukščiausiems valdininkams. Jeigu gyvenimas buvo toks sunkus mums, tai kiek daug turėjo iškentėti žmonės, be mūsų uždarbio ir be mūsų „oficialių ryšių"!

Kada amerikiečiai mane klausia, samprotaudami vien savuoju gyvenimu, tegalima pavydėti jų palaiminto nežinojimo: Ar rusės džiaugiasi, lankydamos krautuves? Ar jos seka rūbų madas? Ar jos lošia kortomis ir lanko moterų klubus? Kurios rūšies žaislus jų vaikai labiausiai mėgsta? Tik aukščiausiųjų sovietų pareigūnų žmonos galėtų drįsti pamanyti apie tai, kaip į šiuos klausimus reiktų atsakyti.

Apsipirkimas? Sovietų piliečiui vien šis žodis sugadina nuotaiką. Tai reiškia keliauti per įvairias miesto dalis gandų pėdsakais, kad kažkuris retas produktas — vaisiai, saldainiai ar aprangos dalykai — yra galimi nusipirkti tam tikroje krautuvėje. Tai reiškia žiaurią kovą įsigyti paprasčiausius kasdieninius reikmenis — degtukus, druską, žibalą ir virš visa ko maisto produktus — netgi jei yra pakankamai pinigų, nusipirkti tai vyriausybės nustatytomis, negailestingai išnaudojančiomis kainomis. Mes rusai pasiekėme tokį laipsnį, kad stojame į eilę, nežinodami, ką mes gausime. „Aš esu už jūs, ką jie parduoda?" — yra kasdieninė familiari satyrinė frazė.

Sovietų pilietis, atvykęs į gerai aprūpintą „kapitalistinį pasaulį", turi daug vargo, atskirdamas kai kuriuos dalykus, kurių anksčiau nėra matęs. Aukšto laipsnio karininkų žmonos užsienyje dažnai supainioja naktinius marškinius su vakaro sukniomis.

Žaislai? Vaikai šaukte šaukia truputį daugiau duonos, kitą šaukštą košės, bet ne žaislų. Numestas šalin medinis šaukštas, įsuktas į skarmalus, tarnauja kaip puošniausia „lėlė". Statinės šulas, pririštas virvelėmis prie kojų, tampa pašlūža, kuriomis rusų jauniausieji šliaužioja su dideliu įgudimu. Berniukai ir mergaitės žaidžia „kalėjimą", ir „likvidaciją", prasimanydami pramogas iš to juos supančio skausmingo gyvenimo, ir linksmindamiesi, kaip kiti vaikai likusiame pasaulyje. (B. d.)

(Santrauka iš „Liberty")

Garbinga praeitis ir nyki dabartis

MOTERŲ KREPŠINIS NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE IR TREMTYJE

Jei savame krašte, be vyrų, krepšiniu gyvai domėjosi ir moterys, tai tremtyje vyrai liko vieni, o moterų krepšinis liko tik prisiminimu. Vienos kitos moterų rungtynės buvo ne kas kita, kaip nedrąsus bandymas sueiti į salytį su netolima praeitim, kuri vis dėlto buvo perdaug reikšminga, kad ją būtų galima palikti nežiniai ir toliau toleruoti dabartinę padėtį.

O buvo kartą laikai, kai nuo vyrų nedaug atsiliko ir moterys krepšininkės, 1938 m. Europos pirmenybėse Romoje iškovojusios vicemeisterio vardą, ir, be to, paskirose tarpvalstybinėse rungtynėse pasirodžiusios visiškai šauniai.

Pirmąsias tarpvalstybines rungtynes mūsų mot. žaidė 1938 m. gegužės 20 d. ir nugalėjo Estiją 15—7. Šios rungtynės buvo priešžaismiu vyrų žaidimui Lietuva — Prancūzija (36-24 Lietuvos naudai). Pirmoji moterų pergalė nebuvo sunki, nes lietuvės pranašesnės. Lietuvos spalvas gynė ir taškų pasiekė: Jazbutienė (6), Astrauskaitė (4), Miuleraitė (3), Markevičienė (2), Vailokaitytė, Kuzmickaitė, Makūnaitė, Čypaitė, Kalvaitienė.

Po sėkminos pradmės mūsiškės buvo nuvykusios į Rygą ir ten laimėjo prieš latves 14-5. Stipriai lietuvės sužibėjo pirmam kėliny ir pasekmę spėjo išauginti iki 13-2. Po pertraukos taktiniais sumetimais mūsiškės susikaupė, norėdamos išlaikyti pasekmę, kas ir pavyko. Šia savo pergale lietuvaitės sulaužė vyrų tradiciją ir jau pirmose rungtynėse latvės turėjo sutikti su pralaimėjimu.

Paskui pradėta kalbėti apie Europos pirmenybes Romoje. Padrąsintos pergalėmis prieš kitas Pabaltijo valstybes, mūsiškės nutarė išbandyti savo pajėgumą prieš pačias stipriąsias europietes. T. Kriaučiūno asmenyje Lietuvos moterų rinktinė turėjo puikų trenerį ir rimtai pradėjo paruošiamuosius darbus.

Pirmenybės, oficialiai pačios pirmosios, buvo pradėtos 1938 m. spalio 12 d. Pirmose rungtynėse Lietuva nugalėjo Italiją 23-21. Tuo būdu lietuvės pradžiugino panašia pergale kaip ir vyrai Europos pirmenybėse Rygoje. Žaidimas buvo įtemptas, Italės išvystė didelę spartą, o mūsiškės prieš pastatė savo brandesnę taktiką. Taktika šį kartą pasirodė esanti geresnis ginklas, nors pati rungtynių baigmė buvo itin karšta. Be kita ko, du tašku lietuvių naudai pasiekė italė Verri, iš susijaudinimo įsimetusi kamuolį į savąją šventovę.

Antrose rungtynėse Lietuva suklupdė Šveicariją 28-10. Pergelė aiški ir bepriekaištinė. Įveikė mūsiškės ir tolesnį kliuvinį — prieš Prancūziją laimėta 20-14. Jau pirmam kėliny lietuvės užsiplėšė iki 18-4 ir negelbėjo nė sukauptinės prancūzių pastangos, itin išryškėjusios antram kėliny.

Paskutines rungtines Lietuva žaidė prieš Lenkiją ir pralaimėjo 21-24. Mūsiškės buvo lygus priešininkas, bet laimė buvo palankesnė lenkėms.

Baigus žaidimus, trys valstybės (Lietuva, Italija, Lenkija) surinko po 6 tšk. (pralaimėjo po vienerias rungtynes). Meisteris buvo išsiskintas gana keistu būdu. Nebuvo žaista jokių papildomų rungtynių, bet vietos išvestos tik pagal Lietuvos, Italijos ir Lenkijos tarpusavio susitikimus. Subalansavus geriausias krepšių santykis buvo Italijos (48-42), toliau Lietuvos (44-45) ir Lenkijos (43-48). Europos meisteriu buvo apskelbta Italija, o mūsiškėms atiteko antroji vieta, Lenkėms teko pasitenkinti trečiąja vieta.

Dėl šito savotiško suskirstymo, mūsų žaidikės nepakaltinamos - jos padarė viską, ką galėjo ir visiškai tinkamai pasirodė. Europos vicemeisterio vardas iškovotas be priekaišto.

Atsiliepimai apie lietuvių žaidimą buvo labai palankūs. Tartautinės krepšinio sąjungos gen. sekretorius Jones, paklaustas, kurios yra penkios geriausios krepšininkės Europoje, atsakė: pirma — lietuvė, antra - lietuvė, trečia - lietuvė, ketvirta - lietuvė, penkta - lietuvė. Didžiojo sporto laikraščio „Gazzetta della Sport" anketos daviniais, geriausia Europos krepšininke pripažinta Miuleraitė. Į pirmąjį dešimtuką įėjo visos penkios Lietuvos pagrindinės sudėties žaidikės.

Atsižvelgiant į tai, kad moterų krepšinis Lietuvoje buvo dar tik pradėjęs skleisti savo daigus, neturėjo didesnio patyrimo, jų pasiekimai Romoje turėjo patenkinti ir skeptiškesnį vertintoją. Krepšininkių pastangos rado gražų atbalsį visame krašte.

1939 m. pasitenkinta vieneriomis tarpvalstybinėmis - Latvija Kaune nugalėta 27-7. 1940 m. prieš tą pačią Latviją Rygoje pralaimėta 14-20. Tai buvo pirmasis mūsiškių pralaimėjimas prieš kaimynes, iš šiaurės. Užtat 1941 m. per Pabaltijo žaidynes mūsiškės vėl atkuto ir užsitikrino meisterės vardą: Latvija įveikta 18-13 ir Estija 15-13. Daugiau tarpvalstybinių rungtynių bent iki 1944 m. vasaros neturėta.

Balansas: 10 tarpvalstybinių (8-2, 195-134). Daugiausia taškų Lietuvos naudai pasiekė: Astrauskaitė 71, Miuleraitė 57, Karnilavičiūtė 16, Jazbutienė 13, Makūnaitė 11, Karkevičienė 10.

Metę kuklų žvilgsnį į netolimą praeitį, turime pripažinti, kad dabartis, kad ir kokiose sąlygose bebūtumėm, įpareigoja mūsų krepšininkes naujam darbui, naujam ruošimuisi. Europos vicemeisterio vardas nėra toks nereikšmingas reiškinys, kad jį būtų galima palikti dūlėti praeities spintoje. Turime pripažinti, kad tokiose pat sąlygose gyvenančios latvės yra parodžiusios daugiau ryžtingumo. Mūsiškės liko šešėlyje, ir pats laikas tuos šešėlius nusimesti. Kiek mums yra žinoma, nė vienoj stovykloje gyvena iškilesnių žaidikių, galėtų sukomplektuoti visiškai gero pajėgumo komandas. Kai kur tokios komandos egzistuoja, bet daugiausia tik popieryje ir į didesnes rungtynes kaip ir nesiryžtama išeiti. Pernykštis bandymas Dillingene nerado atbalsio, ir moterų krepšinis liko pamestinuko vaidmeny. Gal būt, prisiminus mūsų moterų pasiekimus tarpvalstybiniame sūkuryje, tremtinės žaidikės susimastys ir pradės konkrečiai veikti. To laukia sportinė visuomenė, to laukia prieauglis ir linkėtina, kad tas laukimas neprailgtų — kartą, kad ir vėlokai, juk reikia pradėti! K. Čerkeliūnas

Laiškas iš Belgijos

Pirmasis didesnis lietuvių susitelkimas Liege

Kasdieninių rūpesčių pilkumoj Liego lietuviai gyvena išblaškytą gyvenimą. Išskirstyti po įvairias miesto dalis ir plačią apylinkę maža ryšių turėjo ne vien tik su lietuviais gyvenančiais iš seno, bet ir tarp savęs. Maža buvo progų užmegsti ir palaikyti ryšiams.

Tuo reikalų ėmėsi iniciatyvos Luveno lietuvis kapelionas. Nesigailėdamas darbo, visomis galimomis paštangomis, padarė visa, kad rugsėjo 8 paliktų neišdildomą prisiminimą visoj keistos odisėjos grandinėj. Nustebo ir patys šventės dalyviai, kad susirinko tiek daug lietuvių Tilleur bažnyčioje, ypač kad anksčiau panašūs bandymai baigdavosi ribotu pasisekimu.

Dūsliai ir nedrąsiai skambėjo svetimo krašto šventovės skliautuose amžiais negirdėtų pirmųjų giesmių garsai. Bet tėviškės giesmės ir pamokslininko raminamieji žodžiai įkvėpė pasitikėjimo, tat „Marija Marija" ir Tautos Himnas nuskambėjo visai stipriai. Bet ir jo galinga meliodija negalėjo užslopinti rimties, primenančios kietas kovas ir kraujo kelius, kuriais ėjo lietuvių tautos istorija.

Po pamaldų, susirinkus salėje, kun. kapelionas dar kartą paragino nepaskęsti svečių šalių gyvenimo sūkuriuose. Kartu papasakojo naujausias žinias iš lietuvių gyvenimo tėvynėje, tremtyje ir plačiame pasaulyje. Nubrėžė būdus, kuriais eidami ir čia galime būti naudingi ne vien sau, bet visai lietuvių visuomenei ir ateičiai.

Pobūvis suteikė keletą jaukių valandėlių. Užsimiršę kasdieninius suodžius ir akis užberti grąsinančias dulkes, pakilioje nuotaikoje džiaugėsi atitrūkę nuo kasdieninės, pilkos neįprastos aplinkumos. Džiaugėsi besijaučią nariais vienos visuomenės, gyvenančios tomis pat viltimis ir troškimais — vieną kartą sulaukti nelemto klaidžiojimo pabaigos.

Skirstėsi su pažadais palaikyti ir gilinti bendravimą. Su dėkingumu visi minėjo parengimo nuosirdumą, kurį parodė iš Dillingeno atvykę lietuviai. Palaikydami savo stovykloje garbingas nepriklausomo gyvenimo tradicijas, jie sukūrė ir čia Liege, tėvynės prisiminimo kampelį — mažąją Lietuvą. V. D.

Politinių įvykių kronikoje

23. IX. Įvykdyta mirties bausmė bulgarų opozicinės smulk. ūkininkų partijos vadui N. Petkovui. * JAV užs. reik. ministerija įteikė Albanijai griežtą protesto notą prieš opozicijos veikėjų persekiojimą. * Čekoslovakijoje susektas antras sąmokslas prieš vyriausybę. * Prekybos derybos Prahoje tarp D. Britanijos ir Čekoslovakijos nutrūko, nes čekai už savo prekes pareikalavo peraukštų kainų.

24. IX. Anglų, amerikiečių, prancūzų ir kitų demokratinių Vakarų Valstybių spauda griežtai pasmerkė bulgarų opozicijos vado Petkovo nužudymą. * Britų užs. reik. min. pavaduotojas McNeil Vašingtone įteikė JAV prez. Trumanui keturių metų Europos atstatymo planą. * JAV vyriausybė ir prezidentas ypatingame posėdyje svarstė Europos gelbėjimo problemą. * Vengrijoje naują vyriausybę sudarė buv. min pirm. Dinnyes. * JAV vyriausybė įteikė Jugoslavijai griežtą protesto notą prieš jugoslavų karinių dalinių bandymą užimti Triestą. * Westminsterio arkivyskupas Griffinas kvietė visus katalikus į bendrą kovą prieš materializmą ir komunizmą.

25. IX. D. Britanijos vyriausybė įteikė Bulgarijos vyriausybei labai griežtą protesto notą prieš Petkovo nužudymą. * Sovietų atstovas S. Taryboje Gromyko pareiškė, kad Sov. S-ga yra nusistačiusi priešintis Italijos priėmimui į J. Tautas, jeigu į jas nebus priimta Vengrija, Rumunija, Bulgarija ir Suomija. * JT pilnaties sesijos politinė komisija pradėjo svarstyti Balkanų konflikto klausimą. * JAV finansų ministeris Snyder atvyko į Paryžių aptarti su prancūzų vyriausybe finansinių reikalų.

26. IX. Britų kolonijų ministeris JT pilnaties sesijos komisijai pranešė, kad D. Britanija nuo Palestinos mandato atsisako. * Britai, amerikiečiai ir prancūzai nusprendė keturių ministerių konferenciją Londone atidėti iki lapkričio mėn. 25 d. * Kinijos vyriausybė ratifikavo Italijos taikos sutartį. * Sovietų delegacijos vadas JT piln. sesijoje Višinskis New Yorke spaudos atstovams nusiskundė anglosaksų diplomatų kalbų nesantūrumu ir šmeižtais prieš Sov. S-gą. * Sovietų atstovas Korėjos komisijoje pasiūlė iki 1948 m. galo iš Korėjos atitraukti sovietų ir amerikiečių karines pajėgas. * Irako vyriausybė įteikė notą D. Britanijos vyriausybei, išreikšdama savo nusistaymą prieš Palestinos padalinimą.

27. IX. Sovietų atstovas JT pilnaties sesijos politinėje komisijoje už Balkanų neramumus apkaltino Graikijos vyriausybę ir JAV. * Vašingtone oficialiai paskelbta pirmoji Europos atstatymo plano dalis. * Anglų opozicijos vadas W. Churchillis viename konservatorių susirinkime už bulgarų vado Petkovo nužudymą apkaltino Sov. S-gą. * Prancūzų vyriausybės atstovas paneigė gandus, kad prancūzai pasiūlę savo valdomą Vokietijos zoną prijungti prie amerikiečių-britų zonos.

28. IX. Graikijos sukilėlių vaikla silpnėja; dalis partizanų pasiduoda amnestijai, dalis pasitraukia į kalnus. * Kinijos vyriausybės karinės pajėgos pradėjo naują ofenzyvą Mandžūrijoje prieš komunistus. * Jugoslavijos vyriausybė pakvietė buv. užs. reik. min. Byrnes ir senatorių Staseną informacinei kelionei po Jugoslaviją. * Dėl naujų atlyginimo tarifų paskelbimo Suomijoje prasidėjo darbininkų streikai. * Indijos vyriausybė N. Dehly turėjo pasitarimus neramumų reikalais, kuriuose dalyvavo ir M. Gandhi.

29. IX. Graikijos užs. reik. min. Tsaldaris JT pilnaties polit. komisijoje reikalavo kuo skubiausio Balkanų konflikto sprendimo. * Sužinota, kad vengrų opozicijos vadas Bela Kovadž esąs kalinamas nežinomame sovietų kalėjime. * Sovietų atstovas kontrolinėje sąjungininkų taryboje galutinai apleido Rumuniją.

Ponams

Aldonai, Antanui ir Jonui

GRAUŽINIAMS,

jų mylimai namytei mirus, giliausią užuojautą reiškia

Pitrėnų šeima